

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİJİTAL İLLÜSTRASYON TEKNİĞİ İLE
EFSA NELERİN GÖRSELLEŞTİRİLMESİ
(ELAZIĞ ÇAYDA ÇIRA EFSA NESİ UYGULAMASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN

HAZIRLAYAN
Bülent POLAT

ELAZIĞ - 2016

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

DİJİTAL İLLÜSTRASYON TEKNİĞİ İLE EFSANELERİN
GÖRSELLEŞTİRİLMESİ (ELAZIĞ ÇAYDA ÇIRA EFSANESİ UYGULAMASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN

HAZIRLAYAN

Bülent POLAT

Jürimiz, .../..... 2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu Yüksek Lisans Tezini oy birliği ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Dijital İllüstrasyon Tekniği İle Efsanelerin Görselleştirilmesi (Elâzığ Çayda Çıra Efsanesi Uygulaması)****Bülent POLAT****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İletişim Bilimleri Anabilim Dalı****Görsel İletişim ve Tasarım Bilim Dalı****Elazığ – 2016, Sayfa: IX+59**

Geçmişten beri birçok metin, bireylere görsellik ile sunulmuştur. İllüstrasyon, metin ve fikirlerin tasviri için yaygın bir biçimde kullanılan resimleme türü ve aynı zamanda güçlü bir görsel anlatım aracıdır. Tanıtım ve reklam mecrasında görsel çözümler üreten illüstrasyon, yaygın bir biçimde kullanılır. Ayrıca illüstrasyon artık canlı ve sürekli gelişmekte olan güçlü bir sanat biçimidir. Zengin bir tarihe sahip bu antik mecra, her alanda imge ve mesajlar yaratabilen dinamik ve çağdaş bir iletişim alanıdır. İllüstrasyon alanında kullanılan terimlere ve tekniklere hâkim olmak, fikirlerin daha iyi biçimlenmesine ve belirginleşmesine katkı sağlayacaktır. İlkokul kitapları, gazeteler, dergiler ve birçok alanda kullanılan illüstrasyon tekniğinin temel amacı uzun ve öğretici metinlerin görsel hafızada yer etmelerini sağlamaktır. Bu çalışmada illüstrasyon tekniği ve çeşitliliğinden, illüstrasyonun öneminden, illüstrasyonun tarihi gelişiminden, illüstrasyon tekniği ile efsanelerin nasıl görselleştirildiğinden ve illüstrasyon yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Bir efsanenin dijital illüstrasyon tekniği ile uygulanması niteliği taşıyan bu araştırmanın örnekleminde Elazığ Çayda Çıra efsanesi göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bilimsel literatür taraması sonucunda elde edilen bulgular dikkate alınarak dijital illüstrasyon uygulama süreci ile ilgili sonuç ve önerilerde bulunulmuştur. Ayrıca illüstrasyonun önemsenmesi, sonraki araştırmalara ışık tutması ve kaynak oluşturması açısından dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İllüstrasyon, Resim, Sanat, Grafik Tasarım, Efsane.

ABSTRACT**Master's Degree Thesis****Visualization of Legends With Digital Illustration Technique
(Elazığ aydaıra Legend Application)****Bülent POLAT****The University of Fırat****The Institute of Social Science****The Department of Visual Communication and Design****Elazığ – 2016, Page: IX+59**

For a long time, texts were presented to individuals by visually. Illustration is a widely used limning technique to describe texts or ideas and also a powerful visual expression tool at the same time. Illustration, creating visual solutions in the field of publicity and advertising, is commonly adopted. Additionally, the illustration is a powerful form of art which is lively and constantly developing now. This ancient medium with its rich history is a dynamic and contemporary communication tool which can create images and messages in every field. Being familiar with the terms used in the field of illustration will contribute to better shaping and clarifying of ideas. The main purpose of the technique of illustration, which is used in primary school books, newspapers, magazines and many more fields, is to provide the memorization of long and educative texts on the visual memory. In this study, the topics of the technique of illustration and its varieties, the importance of illustration, the historical development of illustration, how legends were visualized with the technique of illustration and what to pay attention to while exercising illustration were addressed. The sample of the study, which possesses a quality of practicing a legend with the technique of digital illustration, was prepared by considering the Elazığ ayda ıra legend. The results and suggestions were presented about the application process for digital illustration by taking the findings acquired from the literature search into account. Moreover, the study was prepared with the aims of emphasizing the importance of illustration and both shed a light and create a resource for future studies.

Keywords: Illustration, Painting, Art, Graphic Design, Legend.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
İLLÜSTRASYON LİSTESİ	VI
ÇİZİMLER LİSTESİ	VII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	VIII
ÖN SÖZ	IX

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLLÜSTRASYON.....	6
2.1. İllüstrasyonun Tanımı	6
2.2. İllüstrasyonun Tarihi Gelişimi	11
2.3. İllüstrasyonun Kullanım Alanları.....	14
2.4. Dijital İllüstrasyon Tekniği	15
2.5. Türkiye’de İllüstrasyon	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EFSANELER	21
3.1. Efsanelerin Görselleştirilmesi	27
3.2. Türkiye’de Efsaneler	29
3.3. Efsanelerin Görsel Tasarım Açısından Önemi.....	31
3.4. Efsanelerin İllüstrasyon Olarak Tasarlanma Gerekçeleri	32

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. UYGULAMA	34
4.1. Uygulaması yapılacak Çayda Çıra Efsanesi Hakkında Genel Bilgiler	34
4.2. Uygulamalar ve Uygulamaların Analizi	35
4.3. Uygulamanın Genel Görünümleri.....	47
SONUÇ	49
KAYNAKÇA.....	54
EKLER	57
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	57
ÖZGEÇMİŞ	58

İLLÜSTRASYON LİSTESİ

İllüstrasyon 1. Pre modern yapılar ve aile boyu örgütler	6
İllüstrasyon 2. Oz büyücüsü	8
İllüstrasyon 3. Keloğlan	9
İllüstrasyon 4. Arıcılığın tarihi	11
İllüstrasyon 5. Bitki resimle botanik illüstrasyonları	13
İllüstrasyon 6. Tıbbi illüstrasyonlar sergisi	14
İllüstrasyon 7. Selvi Boylum Al Yazmalım film afiş illüstrasyonu	15
İllüstrasyon 8. Osmanlı Rönesans dönemi minyatür sanatı	17
İllüstrasyon 9. El Hariri Makamat.....	18
İllüstrasyon 10. El Hariri Makamat illüstrasyon ürünleri	18
İllüstrasyon 11. Tekel ilk afiş illüstrasyon örnekleri.....	19
İllüstrasyon 12. Fantastik ejderha illüstrasyonu	29
İllüstrasyon 13. Kürşad ve 40 çerisi Destanı görseli	30
İllüstrasyon 14. Kız kulesi efsanesi illüstrasyonu	32
İllüstrasyon 15. Yerin yaratılışı illüstrasyon örneği	33
İllüstrasyon 16. Efsanenin 1. Sahnesi olan düğün hazırlığı yapan köylüler illüstrasyonu.	35
İllüstrasyon 17. Efsanenin 2. sahnesi olan gelin alma illüstrasyonu.	37
İllüstrasyon 18. Efsanenin 3. sahnesi köy düğünü ve halay çekenler illüstrasyonu.....	38
İllüstrasyon 19. Efsanenin 4. Sahnesi olan Ay tutulması illüstrasyonu.	40
İllüstrasyon 20. Efsanenin 5. Sahnesi olan mumların dağıtılması illüstrasyonu.....	42
İllüstrasyon 21. Çayda Çıra oynayan çift.	44
İllüstrasyon 22. Küresel ısınma temalı illüstrasyon	49
İllüstrasyon 23. Colinjohnson hava kirliliği temalı illüstrasyonu	50
İllüstrasyon 24. John Kearney dijital illüstrasyon örneği.....	51
İllüstrasyon 25. Oğuz Kağan efsanesi illüstrasyonu	52
İllüstrasyon 26. Ergenekon Efsanesi illüstrasyon çalışması.....	52
İllüstrasyon 27. 3 boyutlu çizim teknikleri ile oluşturulmuş illüstrasyon eseri	53

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 1. Düğün hazırlığı yapan köylüler sahnesi eskiz aşaması.	35
Çizim 2. Gelin alma sahnesi eskiz aşaması.	38
Çizim 3. Düğün sahnesi eskizi.	39
Çizim 4. Ay tutulması sahnesi eskizi.	41
Çizim 5. Çizimin taslağı.	42
Çizim 6. Çayda Çıra oynayan çift eskiz.	45

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. İllüstrasyonun 1. Sahnesinin uygulama fotoğrafı.	36
Fotoğraf 2. İllüstrasyonun 3. Sahnesinin uygulama fotoğrafı.	39
Fotoğraf 3. İllüstrasyonun 5. Sahnesinin uygulama fotoğrafı.	43
Fotoğraf 4. İllüstrasyonun 6. sahnesinin uygulama fotoğrafı.	46
Fotoğraf 5. Kitabın kapağı.	47
Fotoğraf 6. Kitabın 1. ve 2. Sayfası	47
Fotoğraf 7. Kitabın 3. ve 4. Sayfası	48
Fotoğraf 8. Kitabın son sayfası.	48

ÖN SÖZ

Yaşadığımız zaman diliminde dijital illüstrasyon yaygın bir sektör haline gelmiştir. Çocuk kitabı illüstrasyonun da bu değişime uygun olarak bir gelişme içinde olması zorunluluğu doğmuştur. Evrensel bir dil olma özelliği ile büyük kalabalıklara ulaşabilmenin ana anlatım araçlarından olan illüstrasyonun, görsel iletişimdeki öneminin yanı sıra grafik tasarım alanında da büyük bir rolü bulunmaktadır. Devamlı değişim gösteren ve gelişen tekniklerin neticesinde kendisini yenileyen, bilgisayarın sahneye çıkışıyla birlikte dijitalleşme sürecine giren illüstrasyon sanatı, ortaya çıkan farklı uygulama alanları ile büyük ve yaygın bir sektör haline gelmiştir.

Bu çalışmada efsaneleri konu alan kitaplarında illüstrasyonların, görsel kavramların ve kitaplarda anlatılmak istenen hikâyenin yerinin illüstrasyonlar ile olan bağı göz önünde bulundurularak hazırlanmış kaynak eksikliğini gidermeye yönelik yayıncılara, eğitimcilere ve ailelere doğru seçim oluşturulmaya yönelik çalışılmıştır.

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Tamer Kavran'a, ilgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan Türkçe Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Özcan Bayrak'a, hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen ve üzerimde büyük emekleri bulunan anne ve babama, yüksek lisans eğitimi boyunca bana destek olan ve varlığı ile bana güç veren eşim Çiğdem Polat'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Çağımızda hemen her alanda kullanılan illüstrasyon sanatının önemini kavramayı ve kavratmayı amaçlayan bu eser, genel olarak illüstrasyon sanatının yapılış şekillerini, tarihini ve gelişimini kapsamaktadır. Aynı zamanda illüstrasyon sanatının, efsaneler gibi tarihi çok eskilere dayanan ve genel olarak içerisinde mesajlar barındıran bir alanda kullanımını, nasıl kullanılacağını ve önemini anlatmıştır. Geçmişten günümüze insanlar tarihi olayları, hikâyeleri, deneyimlerini resim sanatıyla görselleştirmişlerdir ve hemen hepsinde sanat ön plana çıkmıştır (Kızılsağak, 2014, s.163). Başlık, slogan ve metinleri görsel olarak betimleyen ya da yorumlayan tüm unsurlara genel olarak "İllüstrasyon" adı verilir (Kızılsağak, 2014, s.168). İllüstrasyon Latince den "lustrare" kökünden gelmektedir ve anlamı "anlaşılır yapmak"tır (Atan, 2013, s.25). Birçok türü olan illüstrasyon tekniği; reklamlardan sanata, bilimden gazetelere, kitaplardan dergilere kadar geniş bir alanda kullanılır. Türkiye’de illüstrasyonda geçmişten günümüze yurtdışında da isim yapmış birçok illüstratör vardır (İhap Hulusi Görey, Çiğdem Demir, Kaan Bağcı). Sanatın birçok alanında olduğu gibi illüstrasyonun da farklı teknikleri vardır. Füzten tekniği, akrilik boya tekniği, ecoline boya tekniği, toz pastel tekniği, suluboya tekniği, aquarelle boya tekniği, spray boya tekniği, rapido kalem tekniği gibi çeşitli tekniklere sahiptir. Resimleme ile eş anlamlı olan illüstrasyon tekniği ilk zamanlardan günümüze kadar yazılı bilgilerin resimleştirilmesi ve hafızada daha çok yer etmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Türk tarihine kısaca göz atarsak illüstrasyonun özellikle minyatürlerde görülmektedir. Minyatür, tüm dünyada geçmişten bugüne bilinen ve kullanılan bir resim tarzıdır. Minyatür, kitaptaki yazılı bilgileri görselleştirmek için kullanıldığından boyutları daha küçük tutulmuştur. Minyatür sanatı en popüler olduğu dönemlerde fotoğraf görevini üstlenmiştir ve illüstrasyon tekniğinin temelini oluşturmaktadır. Dilimizde resimlemek anlamına gelen illüstrasyon Fransızca Illustration kelimesinden dilimize kazandırılmıştır. Görsel iletişimin bir ögesi olan illüstrasyon; başlık, metin ve slogan gibi yazılı unsurları görsel bir biçimde anlatan bir sanattır. Yazılı metinler çoğu zaman akılda kalamayacak kadar fazla detay ile karşımıza çıkar. Tarihi bilgiler, hikâye ve masallar, efsaneler gibi uzun ve genellikle bilgiden oluşan yazılı metinlerde akılda

kalması için fazla bilgi ve detay göze çarpmaktadır. Bu nedenle bu metinlerin bir şekilde tasvir edilmesi, öğrenim ve akılda kalma sürecini kuvvetlendirmektedir. İllüstrasyon da böyle metinlerin görselleştirilmesinde önemli bir rol üstlenir. Tarihe bakıldığında sanat, farklı coğrafyalarda farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. O bölgenin coğrafi, dini, etnik ve sosyal unsurları sanatı etkileyen yegâne unsurlardandır. Her bölgenin ve coğrafyanın kendine özgü masal ve efsaneleri vardır. Bu efsane, masal ya da hikayelerin yazılı metni yanında illüstrasyon ile görselleştirilip okuyucu veya dinleyicilere sunulması, olayların daha akılda kalıcı ve keyifle okunmasına olanak sağlar. Genelde izah edici resim anlamında kullanılan illüstrasyon, çok güçlü bir anlatım aracı olmakla beraber sanatın her alanında kullanılabilir. İllüstrasyonun sanatla iç içe olmasındaki en önemli etken yorum, düşünce katılması ve uygulamada gösterilen özgünlüktür. Gerçekte olmayan şeyleri varmış gibi göstermek illüstrasyonun özelliklerindendir. İllüstrasyonu önemli yapan bir diğer unsur parçanın ana fikrini daha etkili açıklamak ve sunmaktır. İllüstrasyon; süsleme, bezeme, açıklama, teşvik etme, şaşırtma gibi unsurları yaratıcılıkla harmanlayarak sunan önemli bir araçtır. Hikaye, masal, efsaneler dışında slogan, reklam, dergi ve gazete gibi çok daha fazla alanda kullanılır. Slogan ve reklamların akılda kalmasında büyük rol oynar. Bir ana alan olan “illüstrasyon” editoryal, kitap illüstrasyonu, bilimsel illüstrasyon, konsept tasarım, karakter tasarımı, teknik illüstrasyon gibi farklı alanlara göre ayrılmakla birlikte, kullanılan yöntemlere göre de ayrılabilir. Dağ’a (2001:84) göre, yöntemler görselleştirmenin hemen hemen her yolunun açık olmasıdır. İnsan beyninde görsel hafıza daha kuvvetlidir. Afiş, slogan ve tüm yazılı kaynakların resim ile alıcıya sunulması unutulmasını zorlaştırır. İllüstrasyon, günümüzdeki yerine sanayi devrimini gerçekleşmesi ile gelmiştir. Sanayi devriminden sonra üretim ve pazarlamanın önem kazanması, beraberinde reklam sayısında artışı getirmiştir ve illüstrasyon hemen her reklamda kullanılmaktadır. Türkiye’de illüstrasyon ilk olarak kitap kapakları ve dergilerde kullanılmıştır. Sonraları ofset matbaanın gelmesiyle illüstratörler artık sadece konu resimlemeleri yapmışlardır. Sonraları illüstrasyon her yerde görülmeye başlamıştır. Gıda ambalajlarında, teneke oyuncakların üzerinde, dergi ve gazete ilanlarında, otobüs ve trolleybüslerdeki ilanlarda, duvarlardaki takvimlerde, zarflardaki pullarda, broşürlerde, prospektüslerde, çikolata ve çikletlerden çıkan minik kartlarda bile illüstrasyonlar görülmeye başlamıştır (Atan, 2013, s.28). En eski çağlardan günümüze yazılı ve görsel olarak elimize ulaşmış mitolojik efsaneler, masallar

illüstrasyonun daha o çağlarda nasıl kullanıldığını, gerekliliğini gözler önüne sermektedir. Efsane kelimesi Farsça bir kelimedir. Yunancada ise efsane kelimesi 'mitos' ve 'mit' olarak karşılanmaktadır. Efsanenin birden fazla tanımı olmakla birlikte genel olarak efsane; masalsı, olağan dışı, gerçek üstü olayların halkın imgesinden doğup ağızdan ağıza dolaşan ve konusu çok defa gerçek dışı olan hikâyedir. Olağanüstülük efsane için vazgeçilmez bir gereklilik değildir. Tarihi bir olay gerçekte olduğu gibi değil de inanıldığı gibi, istenildiği ya da hayal edildiği şekilde bozularak, yorumlanarak anlatıldığı andan itibaren bir efsane haline gelir. (Boratav, 1974, s.12) Çeşitli tanımlar eşliğinde efsane aslında halkların yaşadığı olayları hayal güçlerine göre yorumlayarak günümüze kadar uzanan yazılı metinlerdir. Ülkemizin en ünlü efsanelerinden Kız Kulesi, Balıkesir, Sarıkız, Yaratılış, Ferhat ile Şirin, Karacaoğlan, Battalgazi, Harput Kalesi, Çayda Çıra efsaneleri birçok kitaba, dergiye ve habere konu olmuştur. Dünya edebiyatının veya ülkemiz edebiyatının hemen tüm efsane, masal, hikâye gibi yazılı metinlerinin görselleştirilmeye ihtiyacı vardır. İllüstrasyon gibi bu tür metinlerin görsel olarak betimlenmesinde kullanılan teknik, geçmişten günümüze çeşitli değişimler göstererek gelmiştir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda bilgiyi işleme ve yorumlama ihtiyacı her geçen gün artmaktadır. Bu anlamda grafik tasarım dalı olan illüstrasyon, bu tür bilgi ve metinlerin görselleştirilmesinde fazlasıyla ihtiyacı karşılamaktadır. Klasik metotların dışında illüstrasyon, bilgisayar teknolojisinin sürekli gelişmesi ile beraber bilgisayarların illüstrasyon alanında kullanımı yaygınlaşmıştır. İllüstrasyon kimi zaman iletişim kimi zaman ise ticari faaliyetlerde kullanılmaktadır. Çağımız, üretmeyi artık üretmek değil hızlı bir şekilde üretmek olarak geliştirmiştir. Çağımızda bilgisayar, sanatın her dalına girdiği gibi illüstrasyon alanında da kullanılmaktadır. Dijital illüstrasyon, sanatçıya birçok getirisinin yanında hız kazandırmış ve daha hızlı ve verimli üretmesine olanak sağlamıştır. Dijital illüstrasyonun getirdiği yenilikler arasında tüm illüstrasyon tekniklerinin aynı anda uygulanabilme ve yapılan illüstrasyonların çoğaltılıp saklanabilmesi bulunmaktadır. Bir illüstrasyonun başarısı ve başarısızlığı, onun bildiriye iletmesine bağlıdır (Gikow, 1991: 10'dan akt. Keş, 2001: 29). Eski çağlarda insanlar işe çizmeyle başlamışlardır. İlk insanların mağara duvarlarına çizdikleri şekiller bize eski çağlarda fikirlerin, olayların nasıl iletildiğini göstermektedir ve illüstrasyonun başlangıcı ilk insanlara kadar uzanmaktadır. Günümüzde dijitalleşme ile gelen kolaylıklar görsel tasarıma da yansımaktadır. Efsane kavramı toplumların

başlarından geçen olayları kulaktan kulağa aktararak günümüze kadar ulaştırdıkları eserlerdir.

Efsanelerin neredeyse tamamı mesaj barındırır. Görsel illüstrasyon kavramı birçok alanda kullanılır ve genellikle yazılı bir metindeki mesajı görselliğe aktarır. Herhangi bir fikir, reklamlar, hayal dünyasındaki kavramlar gibi birçok konu ve alanı kapsayan illüstrasyon tamamıyla yaratıcılık ürünleridir. İllüstrasyon başta eğitim olmak üzere birçok alanda kullanılır. İnsanların dünyada var olduğu ilk andan itibaren görme duyuları ağır basmıştır ve konuşma dilinin kullanılmasından önce iletişim, görsel şekillerle sağlanmıştır (Özdemir, Erler, Hidayetoğlu ve Bölükoğlu, 2003, s. 248). Görsel iletişim araçlarından biri olan illüstrasyon, tarih boyunca insanlar tarafından kitap, reklam, eğitim ve birçok alanda kullanılmış ve kullanılmaya devam etmektedir. Yayın dünyasında tam anlamıyla öğretici bir sanat dalıdır. Eğitim aracı olarak kullanılması ders kitaplarında kullanılan yazılı bilgilerin görselliğe dökülmesi ile gerçekleşir. İllüstrasyonun oluşmasında illüstratörün konuya olan hâkimliği çok önemlidir. Oluşturduğu konuyu açık ve net bir şekilde ortaya koymalıdır. İllüstrasyonun efsane gibi hayal gücü ürünlerinde kullanılması, efsanelerin daha iyi anlaşılması ve içerisinde bulundurduğu mesajı açık ve net bir şekilde ortaya koymasında önemlidir. Efsaneler halk edebiyatı ürünleri olup, tanımı kişiden kişiye göre farklılık gösteren biçimlerde yapılmıştır. Bunlardan bazıları: Asılsız hikâye, masal, boş söz, saçma sapan lakırdı; dillere düşmüş, meşhur olmuş hadisedir (F. Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, 1994, s. 206). İnsanların doğa olaylarına karşı sürekli merakları, ne olup bittiğini öğrenme arzuları tarih boyunca kaybolmamış ve birbirlerine bilgi verme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Oluşan küçük çaplı bir olayı bile anlatma ve dinleme gereksinimi duyan insan, her zaman, her yerde hangi dine, ırka mensup olursa olsun merak duygusunu hiç kaybetmemiştir (OSAN, 2006, s. 11).

1.1. Araştırmanın Amacı

Tarihimizin masal ve efsanelerinin kavramının tanımlanması, tarihçesi ve günümüz teknolojisiyle dijital bir form kazanmış illüstrasyonun efsanelerde kullanılmasının kolaylıkları ve faydaları sıralanmaktadır. Tarihimize bakıldığında minyatür sanatı ile başlayan grafik tasarım ürünleri daha sonra grafik illüstrasyon sanatı olarak ilerlemeye devam etmiştir. Bu çalışmada daha çok detayların göze çarptığı ve

içerisinde barındırdığı mesajlar nedeni ile belli bir öneme sahip olan efsanelerin görselleştirilmesinin sağlayacağı yararlarından bahsedilmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Çağımızda eski usullere göre yapılmaya devam edilen birçok iş vardır. Ancak hızlı teknoloji gelişimiyle birlikte bu işler daha az süreye ve daha detaylı bir iş tanımına bürünmüştür. Kültürümüzde birçok efsane ve masal bulunmaktadır. Bu efsanelerin hemen hepsi uzun ve akılda kalması zor olan yazınsal ürünlerdir. İllüstrasyon da efsanelerin görselleştirilmesinde sıklıkla tercih edilen bir sanattır. İllüstrasyon gibi tarihi çok eskilere dayanan resimleme sanatının dijital çağda nedenli geliştiğini, kolaylaştığını kavramak için kaleme alınan bu araştırma; efsane, masal, hikâye gibi tamamıyla yazınsal kaynakların dijital illüstrasyonla form değiştirdiğini anlatmaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu yazı dijital illüstrasyonun eski yöntemlere göre en eski yazıtlara veya kulaktan dolma bilgilerle günümüze kadar ulaşmış efsanelerin görselleştirilmesinin, efsaneleri anlamak ve akılda kalıcılığını arttırmak için sağladığı kolaylıkları anlatma ile ve Elazığ Çayda Çıra efsanesi in illüstrasyon tekniklerinden dijital illüstrasyon tekniği ile sınırlandırılmıştır. Sınırlandırma konusunda temel alınan kıstas illüstrasyon tekniğinin gelişimi, ilerleyişi ve efsanelere uygulanış biçimleridir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLLÜSTRASYON

2.1. İllüstrasyonun Tanımı

Genelde tanımlayıcı resim anlamında kullanılan illüstrasyon, çoğunlukla kitap resimlemeleri olarak kullanılmakta ve günümüzde bir olay sırasında herhangi bir görüntü kayıt aletinin bulunmadığı ortamlarda, görgü tanıklarından alınan bilgiler ışığında yapılan görselleşme işlerine illüstrasyon denilmektedir (Atan, 2013, s. 25).

İllüstrasyon 1. Pre modern yapılar ve aile boyu örgütler

(<http://fraksiyon.org/modern-devrimci-düşüncenin-oluşumunda-jakobenlerin-yeri/>)

Kitaplardan dergilere, reklamlardan sinemaya, minyatürlerden en eski efsanelere kadar birçok alanda kullanılan illüstrasyon, çağın gereklerine ayak uydurarak dijital bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Teknolojinin illüstrasyonla birleşmesi sonucu, illüstratörlerin daha hızlı ve süresiz saklanabilen işler ortaya çıkarması kolaylaşmıştır. Hız ve saklanabilme artılarının yanı sıra yapılan görselleştirmenin istenildiği kadar kopyasını ortaya çıkarmak da kolaylaşmıştır. Geçmişten beri görme kavramı ile iletişim üzerinde kafa yoran insanlar, yeni yöntemler keşfederek görme iletişimini kuvvetlendirmeye devam etmektedir (Dursun, 2013, s.2). Görme ile iletişim insanlar

için her zaman büyük bir öneme sahip olmuştur ve insanlar başlarından geçen olayları, düşledikleri hemen her şeyi yazıya veya resme dökmüşlerdir. Görselleştirmek bu anlamda insan için büyük bir öneme sahipken, bunun yazınsal kaynakları daha akılda kalıcı yaptığı bir gerçektir. Görsellik yalnızca akılda kalıcı değil, sanatın temeli ve başlangıcıdır. Sanatçılar hafızalarına yer etmiş veya hayal güçlerinin etkisinde birçok görsel sanat eseri vermektedirler. Teknoloji gelişimiyle birlikte bu tarz sanatsal üretimler ve kalıcılıklar hem hızlanmış hem de kolaylaşmıştır. Dijital sanat kavramı, bilgisayar ile birlikte gelişen grafik işleme programlarının artmasıyla gerçekleşen bilgisayar devrimi sonucu doğmuştur (Sağlamtimur, 2010, s.214). Her ne kadar bilgisayarlar gelişmiş olsa da sanatın teknolojiyle bütünleşmesi tam olarak bilgisayar için geliştirilmiş grafik yazılımları ile mümkün olmuştur. Daha hızlı üretim, daha çok kopya ve daha çok kalıcılık ve saklanabilirlik en önemli faydalarındandır. Teknolojiden güç alınarak yapılan sanatsal çalışmalar, fiziksel yönlerinden dolayı iletişim ve bilimle güçlü bir bağlantının içinde olurken video sanatı, dijital illüstrasyon sanatı gibi alanlarda değerlendirilmektedir (Dolunay ve Boyraz, 2013, s.111). İllüstrasyon, eski çağlarda Türk devletlerinde görselleştirme ögesi olarak kullanılmıştır. İslamiyet öncesi Uygurlarda duvar resmi, minyatür sanatı çok gelişmiştir. Aynı zamanda bu dönemde resimli-minyatürlü kitapların da üretildiği tespit edilmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonra resim sanatı değişimlere uğramıştır (Kınık ve Topraklı, 2012, s.71). Bu değişimler beraberinde illüstrasyon denen bir üst görselleşme ve bezeme sanatına dönüşmüştür. Çizgi, illüstrasyon ile oluşturulan eserlerin hareket kazanmasını sağlar. Renklendirme ve tonlama illüstrasyon sanatında hedefe ulaşmaya yetmez. Renk, görsele genelde gerçeklik kazandıran bir unsurdur. Rengin doğru kullanılması anlatılmak istenen olayın daha doğru ve detaylı olmasını sağlamaktadır (Kınık ve Topraklı, 2012, s.73).

Türk tarihindeki en eski illüstrasyon örnekleri genelde Levni minyatürlerinde karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı döneminde genellikle kadın portrelerinde karşımıza çıkan illüstrasyon sanatı genellikle yüz bölgelerinde kendini gösterir. Eserlere daha hareketli ve canlı bir görünüm kazandırır. İllüstrasyon uygulamasında çeşitli tekniklerden üzen tekniği, akrilik boya tekniği, ecoline boya tekniği, toz pastel tekniği, suluboya tekniği, aquarelle boya tekniği, spreyc boya tekniği, rapido kalem tekniği gibi çeşitli teknikler vardır. Genel olarak bir tanımlama getirecek olursak illüstrasyon: Yazılı ürünlerin daha canlı daha görsel olması anlamında bezeme, boyama ve görselliğe dökme olarak tanımlanabilir. İllüstrasyon sanatında görsellik ve estetik ön plandadır.

Bir fikrin, duygunun ve hayalin resmedilmesi olarak geçer. Her illüstrasyon esere illüstratörün perspektifini yansıtır.

İllüstrasyon 2. Oz büyücüsü

(<http://fotografya.fotografya.gen.tr/cnd/index.php?id=523>, 0, 0, 1, 0, 0)

İllüstrasyonun etki ve üretim alanı çok geniştir. Yaratıcılığın olduğu her yerde tasarım ve illüstrasyon vardır. Gün içerisinde ilgimizi çekmeyen ve devamlı gördüğümüz nesneler illüstrasyon ile birlikte daha ilgi çekici ve farklı bir hal alır. Osmanlı döneminde genellikle minyatürler ve portrelerde karşımıza çıkan bu sanat dijitalleşme ile daha farklı bir boyut kazanmıştır.

İllüstrasyon 3. Keloğlan

(<http://elvedaofis.com/2014/09/ilham-verici-roportajlar-11-muhendislikten-illustratorluge/>)

İçerisinde bulunduğumuz bilgi ve teknoloji çağında yaratıcılık ile süslenecek birçok ürün bulunmaktadır. Dijital ortamda daha hızlı üretim ve daha çok kopya gibi kolaylıklar sunan teknoloji, illüstrasyon sanatını gün geçtikçe geliştirmektedir. İllüstrasyon ile görsel tasarım çokta farklı iki kavram değildir. İkisinde de özgünlük ve yaratıcılık ön plandadır. Sanatçıların kendi hayal dünyalarında oluşturdukları kavramların ortaya çıkardığı ürünlerdir. Bulunduğumuz çağda ilerleyen teknoloji ile sanat ve içinde barındırdığı teknikler birbirinden ayrı düşünülemez (Ayaydın, 2010, s.54). Teknoloji günümüz grafik tasarımına bambaşka teknikler ve yöntemler kazandırmıştır. Dijital illüstrasyon tekniği illüstratörlerin sınırsız imkanlara kavuşmasına yardımcı olmuştur. İlkel basım dönemlerine kadar olan sürede kitap kapağı resimleme ile oluşmuş ve kuvvetlenmiş illüstrasyon, pazarlama sektörü başta olmak üzere birçok alanda yer edinmiştir.

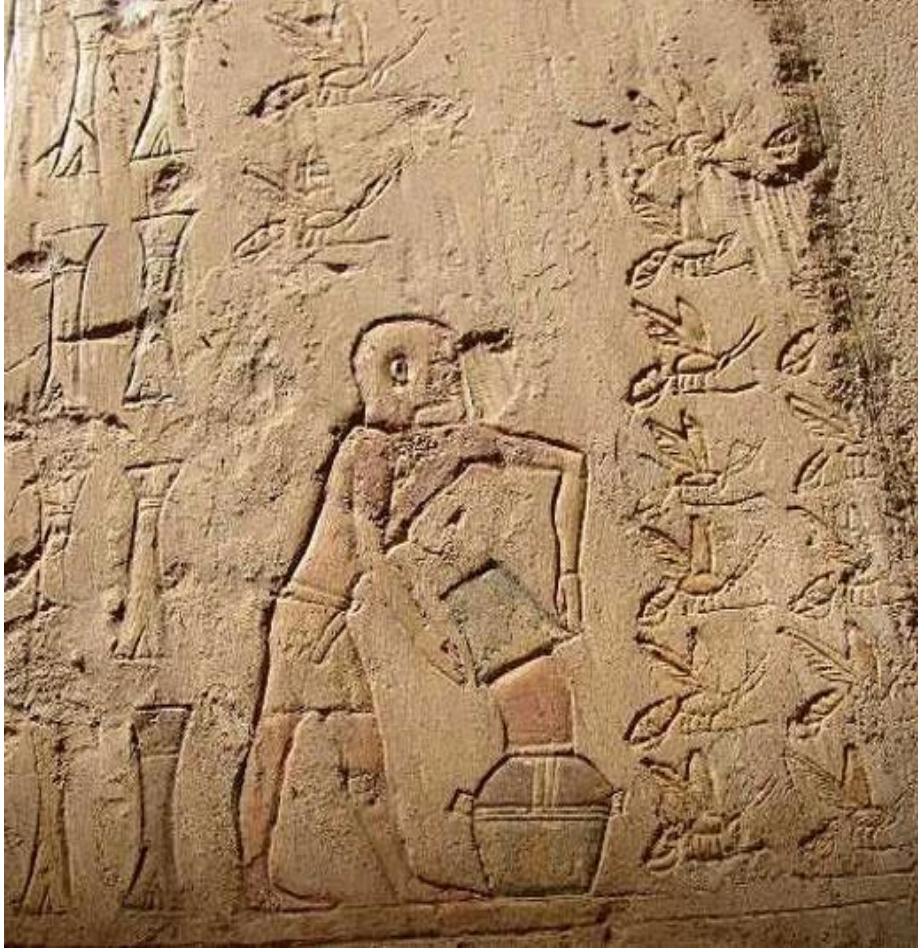
Fotoğrafların yer yer işe yaramadığı dönemlerde illüstrasyonların reklam sektöründe de bolca kullanıldığı bilinmektedir (Dursun, 2013, s.40). Hal böyle olunca illüstrasyonun giderek etki alanı artmaktadır. Oluşturulan bir mesajı en etkili şekilde vermek fotoğraflarda bile yetersiz kalırken, illüstrasyon bunu daha da kolaylaştırmıştır. Görsel öğeler, yazılı kaynaklara göre daha fazla akılda kalıcıdır. Bu yüzden görselleri ağır konularda olayları anlatmak için kullanmak daha yerinde olacaktır (Uzuner, Aktaş,

Albayrak, 2010, s.722). Örnek verecek olursak okullarda okutulan ders kitaplarında kullanılan görsel öğeler tamamen öğrencilerin belirtilen konuları daha kolay anlaması içindir. Ders kitaplarında hemen her konu başlığında metni anlatan illüstrasyonlar bulunmaktadır. Kitaptaki görseller eğitim elemanlarının değişmez parçalarıdır (Uzuner, Aktaş, Albayrak, 2010, s.723). Bu ders kitaplarında sürekli olarak var olan fotoğraf, harita, tablo, grafik, şema ve değişik doğa olaylarını gösteren resimler, doğru bir şekilde kullanılırsa, eğitimde kullanılan kitapları önemli bir eğitim-öğretim materyali yapar (Akdoğan, 2012, s.287-288). Pazarlama alanında sürekli olarak başvurulanan reklamlar birçok görsele, reklam kapsamında kullanılan afişler de çeşitli illüstrasyonlara sahiptir. Görsellerin reklam alanında kullanılmasının asıl sebebi, potansiyel müşterilerin akıllarında kalıcı bir çalışma yapmaktır. Kitap kapaklarında kullanılan illüstrasyonlar kitabın çekiciliği için kullanılan başrol elemanlarından biridir. Günümüzde ilerleyen teknoloji, illüstrasyonun kullanıldığı çeşitli alanlarda yayılmasını kolaylaştırmıştır.

İllüstrasyon ile minyatür arasında yakın bir ilişki vardır. Minyatür sanatı yansıtmayı görev edinmiştir. Bu yönü ile illüstrasyonlarla minyatürlerin amaçları birbirlerine benzemektedir. Süslemenin dışında güçlü bir anlatıma sahip olan illüstrasyonlar, belirli bir estetiğe sahip olmalıdır. Her illüstrasyon, minyatür sanatındaki gibi belli bir üsluba sahiptir. Minyatürler tarihi birer belge niteliği taşımaktadırlar. Minyatürler geçmişte sanat için yapılmaktan ziyade tarihin akışını anlatan bir belge edası ile değer görmüştür. Yapılan savaşları, büyük törenleri, seferleri ve döneme damga vurmuş olayları ayrıntı kısmında başarılı ile yansıtan minyatürler, Osmanlı dönemi de damgasını vurmuştur. İllüstrasyonlar da aynı görevleri üstlenmektedir. Kitaptaki metinlerin daha iyi açıklanmasını sağlamak, gözden kaçan detayları göstermek için kullanılır. Kayıt cihazı bulunmayan bir ortamda gelişen olayları tanıkların betimlemelerine göre resme dökmede işe yaramaktadır. Grafik illüstrasyon bir uzmanlık alanı haline gelmiştir. Yapılan tanımlamalar ışığında minyatür ile illüstrasyonun aslında aynı göreve sahip olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye’de grafik sanat kökeninin yüzyıllar öncesine dayandığı görülmektedir. Grafik illüstrasyon sanatının hemen hemen bütün mesajları iletebilir bir işleve sahip olması, kullanıldığı alanın herhangi bir mesajı en anlaşılır şekilde kavratmaya yarayan resim türü olması nedeniyle hayatın her alanında var olduğu görülür. Reklamlarda, afişlerde, hava alanlarında, mimaride sıkça kullanılan illüstrasyon, üstüne düşen mesaj iletme görevini başarı ile gerçekleştirmektedir.

2.2. İllüstrasyonun Tarihi Gelişimi

En kısa tanımıyla konu anlatan resim olarak geçen illüstrasyonun tarihi çok öncelere dayanmaktadır. Grafik sanatlarının bir dalı olarak da bilinmektedir. İllüstrasyonun tarihsel başlangıcı ilkel insanlara kadar gitmektedir.

İllüstrasyon 4. Arıcılığın tarihi (<http://www.baybir.org/icerik/20/ariciligin-tarihcesi.html>)

İllüstrasyon, bir şeyin ifade edilmesine ihtiyaç duyulmaya başlandığı zamanlardan günümüze kadar gelişerek gelmiştir. Kitapların başlangıcı ile illüstrasyonun başlangıcı hemen hemen aynı zamanlara denk gelmektedir (Dursun, 2013, s.42). Batı dünyasında kitaplarda illüstrasyon kullanımı Yunanlıların kullandığı zamana denk gelmektedir. Kitabın dolayısıyla illüstrasyonun bugünkü şekliyle görselleştirme ve resmedilmede kullanılması Hristiyanlığa kadar gitmektedir (Dursun, 2013, s.43). Hristiyan kitaplarında kitabın süslenmesi Bizans sanatından örnek alınmış bir durumdur. Kitabı yazmak veya görselleştirmek o çağlarda rahiplere verilen bir işti. O tarihlerde ağaç baskı bulunana kadar yazılan hemen bütün kitaplar elişiydi. Ağaç baskı 10. yüzyılda doğudan Avrupa'ya gelmiştir. 14.ve 15.yüzyılların başında

Avrupa'ya gelen bu yeni yöntem, insanların almaya gücünün yetmediği kitapları ucuzlatmış ve okuma oranını yükseltmiştir. Ağaç baskı kitaplar o dönemlerde kısıtlı imkânlar ile bakır oymalar yardımıyla süslenmektedir. İllüstrasyonun tarihi gelişiminde özellikle süsleme öğelerinin büyük bir yer tuttuğu önemli bir gerçektir (Dursun, 2013, s.44). Matbaanın ilk dönemlerinde, kitaplara konulan başlık tam olarak anlaşılammamaktadır. Bu nedenle kitapların ilk sayfasına konan ilk harf olabildiğince süslenmektedir. Eski eliş kitaplarda ve ilk basılan kitaplarda, sıkça bu süsleme ve ön plana çıkarıcı bezemelere rastlanmaktadır. Sanatçılar yaptıkları çalışmalarda bu tekniklerin içine hapsedilmiştir. Taş baskının bulunması sanatçıların çalışma alanını özgürleştirmiştir. Bu yeni bir keşif olarak sosyal hayatı da etkilemektedir. Basmakalıp kuralların dışına çıkılmasına yardım eden bu yeni teknoloji, illüstrasyonun bir anda boyut atlamasını sağlamıştır. Anlatımlar özgünleşerek yeniden form yakalayacağı dönemi yaşamaktadır. Yeni bulunan bu teknik baskı teknolojisinin sonraki dönemlerinin de yolunu açacak, özellikle illüstrasyonun Avrupa ve Amerika'da yaygınlaşıp gelişmesini sağlayacaktır. Fotoğrafın icadı ile illüstrasyon zengin ve doyumsal anlamda yeterli görselleştirmeler için fırsat yakalamıştı. İllüstrasyon sanatçısı bu teknikle birlikte rahat ve özgün bir çalışma ortamı yakalamıştır. Renkli ve siyah beyaz teknikler başta olmak üzere illüstrasyonda kullanılmak üzere birçok malzeme meydana gelmiştir (Dursun, 2013, s.45). Endüstri devrimi ile beraber dönemin en değerli illüstrasyonları tasarlanmıştır. Büyük oranda önemli rol kazanan afiş tasarımları illüstrasyonun ilk kez önemini en çok gösterebileceği bir alan sunmuştur. İllüstrasyon, Art Nouveau akımı ile beraber tarihi boyunca hiç olmadığı kadar çok kullanılmış ve tarihinin en değerli eserlerini bu dönemde vermiştir. Bu nedenle Art Nouveau akımı, illüstrasyonun güç kazanmasında çok önemli bir yere gelmiştir. Elbette illüstrasyonun yoğunlukla afiş tasarımlarında kullanılıyor olması, her ne kadar bir tasarım öğesi olarak algılanmasına sebep olsa da, en büyük kazanımın illüstrasyona olan katkısı olduğunu belirtmek gerekir. Afiş tasarımlarının daha çok beğenilmesinde asıl unsurun illüstrasyon sanatı olduğunu bilmek gerekir. Özellikle el yordamıyla şekillenen tipografi ve illüstrasyonların birlikte kullanılması yaşanan dönemin illüstrasyon açısından genel yapısını oluşturmaktadır (Dursun, 2013, s.48). İllüstrasyonun tanınmasına en çok yardım eden unsurlardan afiş tasarımı, modern zamanların temel tanıtım unsuru haline gelmiştir. Grafik tasarımın meslek olarak algılanmasında "afiş" tasarımlarının önemi yadsınamaz (Dursun, 2013, s.57). 2000'li yıllar teknolojinin sanata dâhil olduğu bir

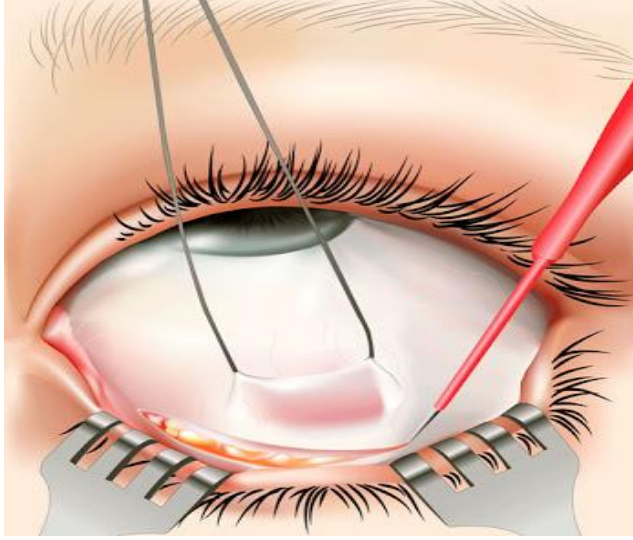
dönem olarak süregelmektedir. Sanattaki dijital etkileri, illüstrasyondan ayrı tutmak doğru olmaz (Atan, Uçan ve Bilsel, 2015, s.3). Dijitalizm ile gelen hız, saklana bilirlilik, daha çok kopya sayısı ve hayal gücünün daha farklı bir kavram kazanması şüphesiz ki illüstrasyona olumlu katkılarda bulunmuştur. Mağara duvarlarına yapılan çizimler ile başlayan illüstrasyon süreci günümüzde müthiş bir ilerleme kaydederek pazarlama araçlarından tıbbı, botanikten bütün yayınlara kadar çok geniş bir alanda kullanılır.

İllüstrasyon 5. Bitki resimle botanik illüstrasyonları

(<https://www.pinterest.com/pin/379920918538819975/>)

İllüstrasyon çeşitli akımların ve teknoloji gelişiminin yaptığı katkılar ile günümüze kadar gelişerek ve genişleyerek gelmiştir. Tıbbi illüstrasyonlar, yapılan teorik ders ve sunumlarda katılımcıların daha iyi öğrenip akıllarında tutmasına yardımcı olur.

İllüstrasyon 6. Tıbbi illüstrasyonlar sergisi

(Nilay Özçelik; <http://medikalillustrasyon.blogspot.com.tr/>)

2.3. İllüstrasyonun Kullanım Alanları

İllüstrasyonlar kullanım alanı olarak hayal gücünün olduğu her alanda vardır. Reklamlardan yayınlara, bilimden teknikse konulara kadar birçok konuda illüstrasyon kullanılır. Biraz daha açarsak afişler, reklamlar, kitaplar ve kitaplara dair kapak vb. gibi alanlar, resim, slogan ve hemen hemen tüm yazınsal kaynaklarda; bilimsel makaleler, efsaneler, hikayeler, çocuk kitapları (masallar) gibi geniş bir alana sahip olan illüstrasyon; görselleştirilmek, dikkat çekmek, renklendirmek ve farklı kılmanın fayda ve görsel zevk sağlayacağı çoğu alanda kullanılır. Reklam illüstrasyonları bir ürün veya hizmeti tanıtmak amacı ile yapılan afiş, sinema, tiyatro, konser afiş ve biletleri, takvimler, tebrik kartları, basın ilanları, turistik tanıtımlar, moda illüstrasyonları, etiket ve hatta çiklet paketlerine kadar çok büyük bir alana sahiptir. İllüstrasyon sanatının reklam gibi tüketiciye pazarlanmaya çalışılan ürün veya hizmetlerin paket, tanıtımlarında uygulanması iş kolaylaştırıcı ve görsel açıdan daha doygun işler çıkmasına yardımcı olur. Yayın illüstrasyonları; gazete, dergi, kapak, öykü, roman, şiir, ansiklopedi makaleleri gibi yazınsal kaynaklara arkadaşlık eder. Bu tür yayınlardaki mesaj ve duyguyu resim diline aktarabilmek iyi illüstratörlerin işidir. İllüstrasyonların en özgür uygulanabildiği alan hiç kuşkusuz çocuk kitaplarıdır. İllüstrasyon gibi bir sanat dalının çocuk kitaplarındaki efsane ve masallarda rahatça uygulanabilmesinin sebebi hareket alanının daha çok ve özgür olmasıdır. Bir efsane veya masalda görselliğe dökülecek mesaj ve duyguların çok fazla olmasından dolayı illüstrasyon da bu tür

yayınlarında ilerlemiştir. Bilimsel ve teknik illüstrasyonlar; bitki bilimi, tıp, zooloji, mekanik gibi uzmanlık alanları için öğretici amaçlarla yapılan ayrıntılı illüstrasyonlar bu alanda toplanır. Bu illüstrasyonun amacı konu içinde ön plana çıkması gereken şeylerin görselleştirilerek öğrenci veya katılımcılara daha kolay ve akılda kalıcı bir şekilde göstermektir. Terimsel bilgileri anlatmada çok fazla abartıya kaçmadan bu tekniğe başvurmak faydalıdır. Özellikle kitap kapakları ve afişlerde karşımıza çıkan illüstrasyon sanatı verilmek istenen mesajı alıcıya ulaştırmaktadır.

İllüstrasyon 7. Selvi Boylum Al Yazmalım film afiş illüstrasyonu

(<https://okuyangezer.wordpress.com/author/okuyan-gezer/page/2/>)

2.4. Dijital İllüstrasyon Tekniği

İllüstrasyon sözcüğü terim olarak objeye dikkat çeken bir çizim resim, fotoğraf veya herhangi bir sanat eseridir. Hedefi, bir konuyu anlatmaya yardımcı olmaktır. Resim diliyle anlatılmak istenilen konunun grafikleştirilmesidir. İllüstrasyonların hazırlanmasında geleneksel renk ve şekil verme teknik ve malzemelerinin yanında fotoğraf, kolaj ve dijital ortamlar gibi farklı tekniklerden de faydalanılabilir. Gelişen teknoloji ile son yıllarda yukarıya doğru bir ivme kazanan, hızla ilerleyen teknolojiyle birlikte artık illüstrasyonlar dijital platformlarda çizilmeye başlanıp ve teknolojinin bize hediye ettiği son yenilikler ile çeşitli fırça doku ve renk kombinasyonlarını dijital ortama aktarabilme ve bunları dijital ortamlarda paylaşmamıza olanak sağladı. Bu tezin uygulama illüstrasyonlarında da kullandığımız Apple Procreate ve benzeri sayısız

program bir sanatçının ihtiyacı olan tüm araç ve gereçleri sanatçının imkânına sunmaktadır.

Dijital çizimlerimizi hayata geçirirken en büyük yardımcılarımızdan biride tabletler. Farklı sanatsal araç ve gereçler yardımı ile bir sanatçının elinden çıkmış gibi görsel efektler katan yeni nesil tabletler illüstrasyon sanatçılarının 21. Yüzyıldaki tual haline dönüşmüştür.

Çağımız gelişen ve ilerleyen teknolojisinde pek çok sanatçı tarafından tercih edilen illüstrasyon tekniğidir, tabir yerindeyse kendisinden önceki diğer teknikleri rafa kaldırmıştır. Kolay uygulanabilir, ekonomik ve zamandan tasarruf sağlamıştır. İllüstrasyon tüm verileri dijital ortamda vektör el olarak bilgisayarın hafızasında depo edilir, farklı baskı araçlarına yönlendirilebilir ve gerektiği zaman tekrar gözden geçirilerek revize edilebilir (Araz, Y., 2010, s.92).

2.5. Türkiye’de İllüstrasyon

Ülkemizin illüstrasyon tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Özellikle Osmanlı zamanında çok sık karşımıza çıkan minyatürler, illüstrasyon sanatının çokça görüldüğü bir alandır. Tarihimizde genellikle kitaplarda özellikle çocuk kitaplarında karşılaştığımız illüstrasyon sanatının ilk örneği Selçuklu zamanında Varaka İle Gülşah isimli çocuk kitabıdır. Hoysu Muhammed Bin Abdülmümin tarafından resmedilen bu kitap tarihimizde bir ilk olarak yerini almıştır. Selçuklulardan sonra kitap resimlemeleri konusu belirsizliğe girer. Mongol dönemi başlamış ve bu dönemde yazılan Khwajuof Kirman adlı şiir kitabında tam anlamı ile Pers etkileri gözlenmektedir. Bu dönemdeki minyatürlerde illüstrasyon sanatının özelliklerine rastlanmaktadır. Manzara resimlemeleri Persli sanatçılar için zor bir konuydu. İki boyutlu gölgelemelerden arındırılmış ve perspektifsiz anlatımlar ön plandaydı. Bu yöntem kitap illüstrasyonları ile uyum sağlamaktaydı. Görselleştirmelerde kaligrafi tekniğinin de bulunması önem taşımaktaydı. Kaligrafi sanatkârları da en az minyatür sanatçıları kadar saygı görüyordu.

İllüstrasyon 8. Osmanlı Rönesans dönemi minyatür sanatı

(<http://www.forumaski.com/kultur-sanat-tarih/128524-osmanli-resim-sanati-minyatur.html>)

Bellini, Fatih döneminde İstanbul'a çağırıldığında Türk illüstrasyonunda Pers etkileri gözlenmekteydi. Bu dönemde ticaret için Doğu'ya gelen yabancılar kitap görselleştirme sanatını etkileri altına almışlardı. 15. yy 'da kitap süsleme sanatının en bilinen sanatçısı Siyah Kalem'dir. Genellikle Şamanizm akımından etkilenen eserleri büyük beğeni toplamıştır. Fatih döneminde İstanbul'a gelen Bellini, Fatih Sultan Mehmet'in portresini yapması ile minyatür sanatında portre geleneği başlamıştır. Bu dönemde Osmanlı ordu seferleri üzerine oluşturan ve bu seferleri betimleyen çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde illüstrasyon adına yapılan eserlerin gelişmesi ve bolca örneklerin verilmesi görülmüştür. Ancak daha geçmişe gidildiğinde ilk olarak Kuran'da da süsleme ve kaligrafi yer aldığı görülmektedir. Kaligrafi, Türk illüstrasyonu açısından büyük önem arz etmektedir. 13.asırda resme alınan bir öykü kitabı olan El Hariri Makamat'dır. Bu kitapta kullanılan illüstrasyonlar o devrin gündelik yaşamı ile ilgili bizlere ipucu vermektedir.

İllüstrasyon 9. El Hariri Makamat

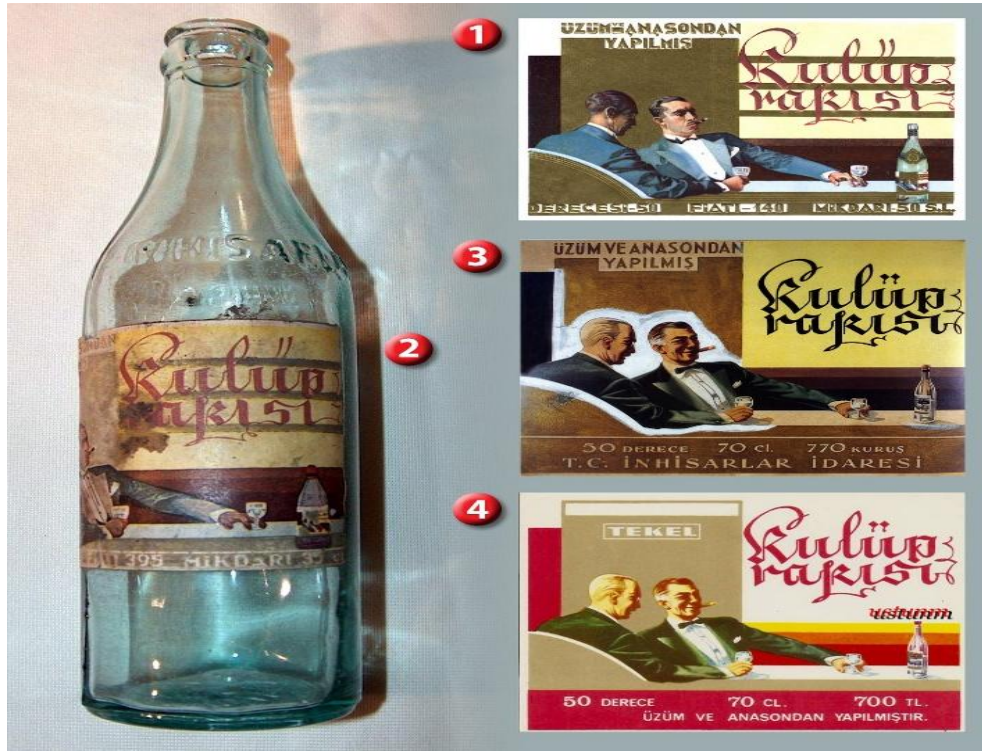
(<http://www.dunyabizim.com/?aType=haberYazdir&ArticleID=1954&tip=haber>)

İllüstrasyon 10. El Hariri Makamat illüstrasyon ürünleri

(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Yahy%C3%A2_ibn_Mahm%C3%BBd_al-W%C3%A2sit%C3%AE_006.jpg)

1923’de Cumhuriyet’in ilanı ile beraber gelen yenilikler illüstrasyon sanatını ve ona yön veren perspektiflerinde etkilemiştir. Toplum kanadında kültür ve sanat değişimleri gözle görülür bir biçimde değişmiştir. 1928’de yapılan harf inkılabı ile gelen yeni motif ve şekillerin resimlemelerdeki olumlu katkısı göz ardı edilemez. Piyasaya çıkan ürün tanıtımları ve kitap süslemelerinde kullanılmak üzere illüstrasyon belirgin bir sanat dalı olarak ilk o yıllarda ortaya çıkmıştır. 1945’lerde Türk grafiğinin en önemli sanatçıları sırasıyla Tarık Uzman, Mazhar Apa ve Kirkor Magosyan’dır. İhap Hulusi Görey’in tekel için yaptığı afişlerde illüstrasyon sanatının en güzel örneklerini vermiştir. Bu dönemlerde yapılan afişler genel olarak devrin illüstrasyona bakış açısı ve verdiği değeri göstermektedir.

İllüstrasyon 11. Tekel ilk afiş illüstrasyon örnekleri

(<http://lcivelekoglu.blogspot.com.tr/2012/02/kulup-rakisi-etiketinin-sehir.html>)

Türk illüstrasyon tarihi İslamiyet’le başlayan, saltanat döneminde minyatür ve kaligrafi etkilerinde yapılan portrelerle gelişmiş, Cumhuriyet ilanı ile beraber tekniklerini daha çok geliştirmiş ve günümüzdeki halini almıştır. Dijital çağın gereklerine uyan illüstrasyon teknoloji ile daha da gelişmeye devam etmektedir. Dijital

baskılar daha hızlı ve daha az hatalı ürünlerin çıkmasını kolaylaştırmıştır. İllüstratörler mevcut tekniklerin yanında bilgisayar programlarının getirdiği yeni teknikler ile daha özgür ve yaratıcı bir ortama kavuşmuştur. İllüstrasyonun gelişimi teknoloji ile paralel bir yönde devam etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EFSANELER

Efsanenin birden fazla tanımı vardır. Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş isimli eserinde, “Efsane-Menkıbe” başlığı altında efsaneden şu şekilde bahseder: “İnsanoğlunun tarih sahnesinde görüldüğü ilk devirlerden itibaren ayrı coğrafya, muhit veya kavimler arasında doğup gelişen; zamanla inanç, adet, anane ve merasimlerin teşekkülünde az çok rolü olan bir çeşit masallar vardır. Sözlü gelenekte yaşayan bu anonim masallara dilimizde Arapça: ‘Ustûre’ (cem’i: esâtîr); Farsça: ‘Fesâne, efsâne’; Yunanca: ‘Mitos,mit’ kelimeleri ad olarak verilmiştir” (Elçin, 1986, s.314). Genel anlamda bakacak olursak efsaneler bir halk edebiyatı ürünüdür ve gerçeklerle alakası yoktur. Kulaktan dolma bilgilerle abartılmış öğelerdir. Efsanelerin içerisinde inandırıcılıktan hareketle yazılıp çizilen ceza ve tabu değerleri, model meydana getirme ve değerleri öğretme yöntemleri olarak karşımıza çıkar (Feyzioğlu, 2011, s.118). Yani aslında her efsane içerisinde bir mesaj barındırır. Din, ahlak gibi olgulardaki kesinlik ve katılığa karşılık bunlar bölgeden bölgeye, milletten millete göre değişen tarzlar ve içerikler gösterirler (Boratav, 1984, s.7). Asılsız hikâye ilkelerine dâhil olan halk edebiyatı ürünü olan masallara karşı mit ve efsane kavramları gerçek anlatılar kategorisine girmektedir (Bascom, 2003, s.467). İnanç öğelerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı bu eserlerde anlatılarda kaçınılmaz olan yer, zaman, kahraman özellikleri ağır basmaktadır. Bunlar gerçek ya da kurmacada olsa nesir anlatının temel öğeleridir. Halk anlatıları içinde masal, mit ve efsane arasında her zaman karşılaştırma yapılmıştır. Efsanelerin ve mitlerin halk arasında gerçek olaylar olarak geçmesi onları masal kavramından ayıran noktadır (Osan, 2006, s.12). Mitler genel olarak savaşlar ve doğa olayları çevresinde geçmektedir. Eski çağlarda insanlar anlam veremedikleri doğa olaylarına büyük ilgi duymaktaydılar. Onlar için büyük bir gizem olan olaylara olağanüstü anlamlar yüklemişlerdir. Efsanelerin taşıdıkları olağanüstü içeriklerin her biri mesaj taşır.

Efsaneler, yazının icat edilmesinden çok önceleri kulaktan dolma bilgilerle sözlü olarak aktarılmıştır. Yazının icadından sonra efsaneler, özellikle hikâye tarihçiliği kavramının da etkisiyle yazıya alınan yapıtlar, çoğunlukla tarih kitaplarının yardımıyla korunarak günümüze kadar ulaştırılmıştır (Aslan, 2012, s.86). Efsanelerin işlevleri

arasında William Bascom’unda belirttiği önemli birkaç işlev vardır. Güzel vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme işlevi olan efsaneleri sadece eğlence gibi bir kavrama sokmak onu sınırlayacaktır. Eğlendirme, efsanelerin önemli bir işlevi olsa da tek işlevi değildir. Toplumda önem verilen değerleri, sosyal normları ve töreleri destekleme konusunda efsaneler büyük bir iş görmektedir. Efsaneler, içerisinde yaşayan bireylere, söz konusu kültürün içerisinde barındırdığı ritüelleri ve sözlü kuralları hatırlatmasıyla büyük bir öneme sahiptir. Bu sayede toplumun güçlenip köklenmesini sağlar. O dönemin kültürünü gelecek kuşaklara aktararak onların geçmişini bilen ve benimseyen bireyler olmalarına yardımcı olduğu işlevi, toplumların yeni gelen kuşaklara örf ve adetleri özümsetmesinde yardımcı olmaktadır. Bu anlamda insanlara yol gösterici bir yapısı vardır (Türktaş, 2012, s.32). İçerisinde sihir geçen masalımsı anlatılarda inanılması güç ve mantıksız olaylar, gerçeklikleri sorgulanmaksızın ve herhangi bir açıklamaya yer verilmeden anlatılır ve oldukları gibi kabul edilirler (Onay, 2011, s.222-223) Masalsı öğeler barındıran metinlerde karşılaşılan olağanüstü eylemler kurgulanırken efsanelerden de çokça yararlanılmaktadır. Her efsane bir kültürün içerisinde yer alır ve bundan dolayı yaşadığımız dünyanın kültürüne değil geçmiş çağdaki kültürlerde gönderme yapılabilir (Kıran, Z. ve Kıran, A., s.277). Efsaneleri anlatanlar ve dinleyenler, efsanenin kurgusuna kendini kaptırır ve sorgulamadan inanırlar. İnanılan bu gerçekler objektif gerçeklerden ayrılır. Efsaneler kulaktan dolma bilgilerle anlatılıp daha çok, onlardan işittiğime göre, olay şöyle olmuş gibi kuvvetlendirici cümlelerle nakledilirler. Efsaneler genelde çok uzun olmayan anlatım türleridir. Gerçeklik faktörünün dışında olağanüstülük gibi faktörlerinde barındırırlar. Efsanelerde gizli ve hayalperest bir evren vardır. Bir efsane anlatısının içerisinde mutlaka inanç bulunmaktadır. Efsanelere bakıldığında hepsinin tarihi devirler içerisinde olduğu görülmektedir. Konuları olay, tarihi bir mekân, dini şahsiyetler olabilmektedir. Efsanelere konu olan kahramanların olağanüstü inanılması zor güçleri vardır. Efsaneler, sanatsal bir şekilde oluşturulmuş ve üçüncü bir şahsa anlatılan, geçmiş çağlarda kurgulanmış yöresel ve köklü hikaye ya da anlatılardır. Küçük olan toplumlarda kulaktan kulağa aktararak farklı boyutlar kazanmaktadır. Anlatıcı hikâyenin konusunu anlatırken hikâyeye karşı oluşan zıt fikirler ile mücadele eder. Efsanede bulunan mesajlar ve sorular kişileri zorlamaktadır ancak hayatın en gizli en az cevaplandırılabilir yönlerine ışık tutmaktadır (Dégh, 2005, s.343-345). Efsaneler oluşturulurken beslendikleri kaynaklar değişiklik gösterdiği için ilk başta onların köklerini araştırmak

gerekir. Efsanelere bakıldığında birçoğunun aynı oluşma sürecinden geçmediği görülmektedir. Örneğin dini kavramlar üzerine kurulu efsanelerin yaratılışları farklı bir şekilde, başka yöntemlerle, değişik zaman dilimlerinden geçerek oluşmuştur. Aynı şekilde tarihi efsanelerde farklı oluşum aşamalarından geçerek günümüze kadar gelmiştir.

Efsaneler günümüzde de oluşabilir ve tarihte yerlerini alabilirler (Seyidoğlu, 2005, s.13-14). Konusunu efsanelerden alan araştırmalar ülkemizde ve Batı'da büyük öneme sahiptirler. Efsanelerin bazen diğer halk anlatıları ile karıştırıldığına şahit olsak da aslında belli başlı özelliklere sahip olduğunu bilmemiz gerekir. Bu özelliklerin en önemlisi efsanelerin inanış üzerine kurulmasıdır. Efsaneyi dinleyenler, onu fazla sorgulamadan kabullenirler. Efsaneyi anlatan kişilerin inandırıcılığı arttırmak için şahit veya şahitler gösterdiği bilinmektedir. Böylece anlatıyı daha inandırıcı kılmaktadır. Yapılan tüm çalışmalara bakıldığında aslında efsanenin ortak bir tanımının çıktığını görürüz. Efsane; inandırma üzerine kurulu, kendine özgü bir anlatıcısı ve zamanı bulunmayan, üslup gibi konulara çok önem vermeyen, üslubunu ve konusunu geleneklerden alan, çoğu zaman inanması güç olaylar barındıran ve olağanüstü kişilere yer veren, hepsinde olmasa da çoğunda olayın geçtiği yeri ve zamanı bilinen, milli ve evrensel değerleri taşıyan; işlev konusunda kişilere mesajlar veren, örnek gösteren, insanın akıl erdiremediği durum ve olay örgülerine açıklık getirerek bir rahatlama sağlayan, genelde kısa ve nesir halinde bulunan anonim bir halk edebiyatı ürünleridir (Türktaş, 2012, s.29). Efsanelerin diğer bazı türler ile benzerlikleri bulunmaktadır. Efsane ile mitler birbirine yakın türlerdir. İkisi de inanç üzerine kuruludur. Edebi metin olarak geçmezler. Kısmen de olsa konuları benzerlik göstermektedir. Mitin kısaca tanımına bakacak olursak; kutsal sayılan bir hikâyeyi ve geçmiş zamanlarda, ilk zamanlarda olup bitmiş olayları anlatmaktadır. Olağanüstü varlıkların zaferlerine konu vermektedir. Mitlerin kökü yaratılışa dayanmaktadır. Efsane türü, mitlerin aksine daha az fantastiktir. Gerçek tarihi karakterler üzerine kuruludur. Mitolojik anlatılara bakıldığında dünya ve evrenin yaratıldığı dönemle ilgili kurgular barındırmaktadır. Mitlerin oluşumlarının ve kahramanlarının belirli olması imkânsızdır. Efsanelere bakıldığında daha yakın geçmişte olduğu görülecektir. Bu nedenle oluşturulduğu dönemin ve kahramanının bilinmesi daha belirgindir. Mitlerin ana konusu tabiat ve evrenken, efsaneler genellikle cemiyet olaylarını ve tarihi konu edinmektedir (Ergun, 1997, s.45). Efsanelerin mitler dışında destanlarla da benzer yönleri bulunmaktadır.

Efsanelerin işlediği konuların benzerlerine diğer milletlerde de bulmak olağandır. Ancak destanlar genellikle millidirler. Efsanelerin hepsinde görülemeyen tarihi kavramlar ve hikayeler, destanlarda şarttır. Hepsi belirli bir tarihi olayı bildirir. Efsanelerde kutsal faktörler bulunsun da destanlarda kutsal olaylara rastlamak mümkün değildir. İki türünde anlatıları gerçek olarak kabul edilse de kozmik olayları işleyen bazı efsanelerde gerçeği bulmak ve inanmak bazen daha zordur. Efsanelerin konu edindiği kahramanlar genellikle sessiz, sakın ve derviş tipine sahipken destanlarda yer alan kahramanlar savaşçı tipindedir. Bazı efsanelere bakıldığında destanlardan kısalarak günümüze ulaştığı görülebilmektedir. Köroğlu destanında bulunan “kır at” efsanesi bu duruma örnektir (Ergun, 1997, s.48). Efsaneler ile halk anlatıları arasında önemli benzerlikler bulunmamaktadır. Ancak zaman içerisinde kimi halk anlatılarının efsaneleştiği görülmektedir. Özellikle dua veya beddua sonucu oluşan taş kesilme hadisesi bazı efsanelerde de bulunmaktadır. Efsanelerin aslında en çok ilişki içerisinde bulunduğu tür masallardır. Masal, halk anlatılarının ilgi çeken türleri içerisinde ilk sırada yer almaktadır. İlkel kavimlerde ortaya çıkmış ancak daha ileri zamanlarda gelişerek güzelleşmiştir. Masallarda olağanüstü olayların anlatıldığı görülmektedir. Büyük çoğunluğu nesirlerden meydana gelen masallar bazen nazım-nesir karışımı olabilir. Masalların içeriğinde atasözlerine, deyimlere dua ve beddua gibi anonim halk anlatısı faktörlerine de yer verilmektedir. Masallarda özel bir anlatıcı ve geleneğe bağlı kalarak belli bir anlatım şekli vardır (Sakaoğlu, 2002, s.131).

Efsaneler 20.yy’da yapılan bazı bilimsel çalışmalar sonucu birkaç ana başlık altında toplanmıştır. Bunlardan birincisi dünyanın nasıl yaratıldığı ve nasıl son bulacağı ile ilgili efsanelerdir. Geri kalan türler sırasıyla;

2. Tarihi efsaneler ve medeniyet tarihi ile ilgili efsaneler.

- 2.1. Medeniyet ile ilgili yer ve eşyanın menşei
- 2.2. Bazı yerlerle ilgili efsaneler
- 2.3. Dip tarihi (prehistorya) ve ilk zamanlar ile ilgili efsaneler
- 2.4. Harpler ve felaketler
- 2.5. Temayüz etmiş kişiler
- 2.6. Bir düzenin bozuluşu

3. Tabiatüstü varlıklar ve kuvvetler/mittik efsaneler

- 3.1. Kader
- 3.2. Ölüm ve ölümler

- 3.3. Tekin olmayan yerler ve hayaletler
- 3.4. Hayaletlerin resmigeçidi ve savaşları
- 3.5. Öbür dünyada ikamet
- 3.6. Cinler, periler, ruhlar
- 3.7. Medeniyetle ilgili yerlerdeki hayaletler
- 3.8. Değişmiş varlıklar
- 3.9. Şeytan
- 3.10. Hastalık yapan kötü ruhlar(cinler) ve hastalıkları
- 3.11. Tabiatüstü kuvvetler sahip kimseler
- 3.12. Efsanevi (mitik) hayvanlar ve bitkiler
- 3.13. Hazine

4. Dinî efsaneler/ Tanrı ve kahramanlarla ilgili efsaneler (Sakaoğlu, 1980, s.15-16).

Yapılan çeşitli çalışmalar sonucu 4 başlığa ve alt başlıklara ayrılan efsaneler genel olarak çoğunlukla önemli mesajlar taşımaktadır.

Yapılan çalışmalar göz önüne alındığında dünyadaki efsaneler genel olarak bu şekilde sınıflanmaktadır. Ülkemizdeki efsane tasniflerine bakacak olursak;

1. Oluşum ve Dönüşümle İlgili Efsaneler

- 1.1. Taş kesilme efsaneleri
- 1.2. Gök cisimlerinin oluşumuyla ilgili efsaneler
- 1.3. Bulutların oluşumuyla ilgili efsaneler
- 1.4. Hayvanların yaratılışı ile ilgili efsaneler
- 1.5. Pınarların oluşumuyla ilgili efsaneler

2. Olağanüstü varlık ve olaylarla ilgili efsaneler

- 2.1. Meleklerle ilgili efsaneler
- 2.2. Cinler ve şeytanlarla ilgili efsaneler
- 2.3. Evranla ilgili efsaneler
- 2.4. Rüya haber verme ile ilgili efsaneler
- 2.5. Tayyi mekân motifini içeren efsaneler

3. Açıklayıcı Efsaneler

- 3.1. Yerleşim yerleriyle ilgili efsaneler
- 3.2. Tabiat unsurları ile ilgili efsaneler
- 3.3. Sularla ilgili efsaneler

3.4. Ağaç, orman ve bitkilerle ilgili efsaneler

3. 5.Yer adlarıyla ilgili efsaneler

3.6. Aşk ve sevgi ile ilgili efsaneler

3.7. Mesleklerle ilgili efsaneler

3.8. Diğer açıklayıcı efsaneler

4. Dinî Efsaneler

4.1. İzlerle ilgili efsaneler

4.1.1. Peygamberimizin ayak iziyle ilgili efsane

4.1.2. Peygamberimizin atının ayak iziyle ilgili efsane

4.1.3. Hazreti Ali'nin atı Düldül ve köpeğinin ayak iziyle ilgili efsaneler

4.1.4. Evliyanın ayak iziyle ilgili efsane

4.1.5. Köroğlu'nun atının ayak iziyle ilgili efsane

4.2. Hızır üzerine efsaneler

4.3. Yatırlar ve mezarlıklarla ilgili efsaneler

4.4. Kesikbaşla ilgili efsaneler

5. Tarihle İlgili efsaneler

5.1. Tarihi olaylarla ilgili efsaneler

5.2. Tarihi şahsiyetlerle ilgili efsaneler

5.3. Tarihi ve turistik yerlerle ilgili efsaneler

6. Hayvanlarla İlgili Efsaneler

6.1. Büyükbaş hayvanlarla ilgili efsaneler

6.2. Küçükbaş hayvanlarla ilgili efsaneler

6.3. Kuşlarla ilgi efsaneler

6.4. Diğer hayvanları konu alan efsaneler (Türktaş, 2012, s.42).

Anadolu'da oluşmuş Türk efsanelerini tasnif edilme aşamasında en ünlü çalışmalar Pertev Naili Boratav'a aittir. Boratav'ın yaptığı efsane tasnifleri Budapeşte kongresinde benimsenmiştir. Boratav Anadolu'da geçen Türk efsanelerini şu şekilde tasnif etmiştir(Ergun, 1997, s. 17):

1. Yaratılış Efsaneleri

Oluşum ve dönüşüm efsaneleri, evrenin sonunu (mahşer ve kıyamet günlerini)anlatan efsaneler.

2. Tarihlik Efsaneler

2.1. Adları belli yerler (dağ, göl vb.) üzerine anlatılanlar,

2.2. İnsan topluluklarının oturdukları yerler (şehir, köy vb.) hakkında anlatılanlar,

2.3. Ünlü büyük yapılar (kilise, cami, köprü vb.)

2.4. Tarihlik sayılan kişilerden ya da uluslardan kaldığına inanılan defineler,

2.5. Milletler, hükümdar soyları,

2.6. Büyük afetler,

2.7. Tarihlik niteliği olduğuna inanılan ünlü kişilerin savaştıkları olağanüstü güçlü yaratıklar,

2.8. Savaşlar, fetihler,yayıllar,

2. 9.Yerleşmiş bir düzene başkaldırmalar,

2.10. Başlıca önemli tarihi olaylar ya da sivrilmiş kişiler (uygarlıkta kılavuz olmuş kişiler, bilginler, şairler, şeyhler, mürşitler vb.),

2.11. Sevda maceraları ile ün salmış âşıklar, kişilerin aile içi çeşitli ilişkileri,

2.12. Çeşitli başka olaylar içindeki yerleri ile bir toplumun tarihinde iz bırakmış “önemsiz” kişiler (örneğin: çoban, hizmetçi vb.) üzerine anlatılanlar,

3. Olağanüstü kişiler, varlıklar ve güçler üzerine efsaneler

3.1. Alın yazısı,

3.2. Ölüm ve ötesi,

3.3. Tekin olmayan yerler,

3.4. Tabiatın bir parçası olan yerler (orman, göl vb.) ile hayvanların “sahipleri”,

3.5. Cinler, periler, ejderhalar vb. olağanüstü güçteki yaratıklar,

3.6. Şeytan,

3.7. Hastalık ve sakatlık getiren varlıklar (albastı gibi),

3.8. Olağanüstü güçleri olan kişiler (büyücü, üfürükçü, efsuncu gibi),

3.9. “Mythique” nitelikte hayvan ve bitkiler (adamotu gibi) üzerine anlatılanlar,

4. Dinlik efsaneler (Boratav,1995, s. 100-106)

3.1. Efsanelerin Görselleştirilmesi

Efsaneler geçmişte yaşanmış olayların halkın ağzında şekillenerek ağızdan ağıza gezen ve genellikle olağanüstü durum veya konuları işleyen yazılı metinlerdir. Konu çeşitliliği ve oluşumu çok eski çağlara uzandığı için mit olarak da adlandırılabilir. Yeryüzünde hemen bütün toplulukların ve ırkların kendi kültürlerine göre efsaneleri vardır. Efsanelerin konusu olan olay, halkın kendi hayal gücü ile şekil değiştirerek

ağızdan ağıza, nesilden nesile geçer. Tüm milletlerin kendi dillerinde efsaneleri vardır. Bunlardan çoğu birçok millet tarafından benimsenmiş ve aynı efsaneler başka isimlerle diğer milletler tarafından kendi dillerine çevrilmiştir. Efsane kelimesi aslen Farsçadan dilimize girmiş bir sözcüktür. Hikâye ve sergüzeşt manasına gelir. Gerçekte efsane asılsız ve hikâye demektir. Yunancadan zamanla mitos ve mit kelimeleri dilimize girmiştir. Efsanelerin başladığı tarih tam olarak bilinmez. Çeşitli başkalaşımlara uğrayarak zamanımızda kendilerine yer edinmişlerdir. Efsaneler çoğunlukta inanç ve manevi duygular üzerine oluşmuştur. Kaynaklarını tarihe ve inançlara dayandırmakla beraber masalları da çemberine alan efsanelerin, inanç yönü asıl ağırlığı teşkil eder. Efsanelerin meydana gelişlerini açıklayabilmek için önce derinliklerine inmek gerekir. Efsaneler oluşurlarken beslendikleri kaynaklara, köklerine göre farklılık teşkil etmektedirler. Yani, bütün efsaneler aynı oluşum sürecinden geçmemektedir. Efsanelerin meydana gelirken dayandırıldığı birkaç kök vardır. Bunlar sırasıyla; mitolojik, tarihi, dini ve fantastik köklerdir. Bu köklerin hepsi genelde tek bir efsanede görülmez. Ancak bir efsanenin birden çok kök barındırdığı eserler de vardır. Efsane dini bir köke sahipse içinde fantastik bir durumda söz konusu olabilir. Efsaneler genelde tek motif etrafına kuruludur. Dini konular barındıran efsaneler kutsal kabul edilir. Efsanelerin bir olağanüstü durum veya hayal ögesi barındırması şarttır. Efsanelerde kalıplaşmış ifadelerle az rastlanıldığı için genelde masallardan ayrılır.

Efsanelerde diğer tüm yazılı kaynaklar gibi görselleştirilmektedir. Efsanelerin daha sanatsal, içeriğinin daha doğru ve akıldi kalıcı bir şekilde anlaşılması için illüstrasyon sanatı ile görselleştirilmesi önemlidir.

İllüstrasyon 12. Fantastik ejderha illüstrasyonu

([https://www. behance. net/gallery/23697701/Tuerk-Mitoloji-Ejderha-Abra-lluestrasyon-2015](https://www.behance.net/gallery/23697701/Tuerk-Mitoloji-Ejderha-Abra-lluestrasyon-2015))

Yazılı herhangi bir kaynaktan veya yayımlardan okuduğumuz bilgiler genelde gözümüzün önünde canlanır. Hele ki bu yayımlar masal, hikaye veya efsaneyse okuma anında hayalimizde canlanan karakter veya objeleri kağıda döken illüstrasyon tekniği, efsanelerin okuyan ve dinleyenlerin gözünde daha kolay ve anlaşılır bir şekilde kalıcılık yakalamasında önemlidir.

3.2. Türkiye’de Efsaneler

Farsçadan dilimize kazandırılan efsane kelimesi genellikle fantastik, dini ve hayal unsuru ögeler barındırır. Halkların diliyle oluşan efsaneler kurgulanan dönemin siyasi, dini, ekonomik özelliklerine ışık tutmaktadır. Ülkemizde bu kavrama çok güzel örnek olacak birçok efsane vardır. Efsaneler halk edebiyatı ürünleridir. Eski dönemlerde insanlar tabiat olaylarının sebeplerini tam olarak bilemiyorlardı. Hayat ve ölüm, varoluş, yaratılış, yağmur yağması, bitkiler, hayvanlar, dağ taş, maden gibi kavramlar onlar için tam anlamıyla bilinmezlikti. Bu kavramlar eski çağ insanlarında bir takım hayal gücü unsurları oluşturdu. Bu hayal gücü ürünleri ve kavramlar üzerine kurulu fantastik ögeler

efsane olarak yer edinmiştir. Türk tarihine bakıldığında birçok efsane olduğunu görürüz. Türkler eski çağlarda göçebe bir hayat şekline sahip oldukları için bulundukları her coğrafyada karşılaştıkları doğa olaylarını açıklayamamış ve bunlar üzerine efsaneler kurmuşlardır. Tarihimize bakıldığında en ünlü efsanelerimiz; Karacaoğlan, Ferhat ile Şirin, Kız Kulesi, Ağlayan Kaya, Ağrı Dağı, Munzur, Taş Gelin, Çayda Çıra gibi yöreden yöreye göre değişen birçok efsaneye sahibiz. Bunlarla beraber Divan-i Lügati't-Türk'te bahsedilen birkaç efsane Türk efsanelerine ışık tutmaktadır. Divan-i Lügati't-Türk sadece bir sözlük olarak anlaşılmıştır; ancak Türk halk edebiyatına birçok yönden ışık tutmaktadır. Divan-i Lügati't-Türk'te bulunan efsaneler kavim ve boylar ile ilgili bilgi veren efsanelerdir (Köksel, 2009, s.264). Sözlükte yer alan 12 hayvanlı Türk takvimini konu alan efsane, bu takvim ile ilgili en geniş konuları içerir. (Köksel,2009,s. 264). İçerisinde albastı, karabasan, cin, peri, hayalet, hortlak gibi insanlarda korku uyandıran hayal unsuru varlıkları konu edinen efsaneler de bulundurulur (Köksel, 2009, s.267). Genel anlamda bakacak olursak tarihimizde efsane konuları inanışlar, doğa olayları ve savaş kavramları etrafında dönmüştür. Genellikle yazılı belge geçerlilikleri olmamakla birlikte herhangi bir kanıta da sahip değildirler. Türk efsanelerine bakıldığında savaş ve kahramanlık konularının önemli bir yer kapladığı görülür. Ergenekon, Kürşad ve Kırk Çerisi destanları onlarca örneklerden bazılarıdır.

İllüstrasyon 13. Kürşad ve 40 çerisi Destanı görseli

(<http://onedio.com/haber/turk-destanlari-turk-bayragi-ve-cengiz-han-ile-ilgili-10-illustasyon-385763>)

Efsane bir halk edebiyatı ürünüdür ve yereldir. İçerisinde bulundurduğu mitolojik, dini, siyasi, tarihi kavramlar genelde önemli mesajlar taşır. Devamlı değişime uğrayan ve dönüşen bir yapısı vardır. Birçok alt başlıktan oluşur. Efsanelere konu olan kahramanlar genelde üstün özelliklere sahiptir (Aslan, 2012, s.88). Türk efsaneleri genelde savaş, göçebe yaşam, kahramanlık gibi kavramları konu edinmiştir. Efsane kelimesinin dilimize girmesi ile birlikte farklılaşmaya ve değişime uğramaya başladığı gözlenmektedir.

3.3. Efsanelerin Görsel Tasarım Açısından Önemi

Grafik tasarım tamamen yaratıcı bir süreçtir. Metinlerdeki ana duyguyu ve mesajı iletmek için kullanılan en etkili yöntemlerden biridir. Bir düşüncüyü veya hayali görselleştirmek için başvurulmuş grafik tasarım iki ya da üç boyutlu olarak tasarlanabilir. Efsane genellikle kurgulandığı dönemin siyasi, dini ve ekonomik durumuna ışık tutmaktadır. Efsanelerin hemen hepsinde belli bir duygu, mesaj ve hayal ürünü kavramları vardır. Grafik tasarım tamda bu mesajları ve ana duyguları görselliğe dökmek için gereken bir sanat dalıdır. Tasarım, “Zihinde oluşturulan duyuların ya da hafızanın anlık olarak sunduğu görüntü” olarak bilinmektedir. Tasarım sözcüğünün İngilizce karşılığı olan “Design”, yönlendirmek, işaret etmek, tanımlamak anlamlarına gelmektedir(Düz,2001,s. 1). Görsel tasarımda her gün karşılaşılabileceğimiz sıradan bir detay, tasarımcıların pencerelerinde bambaşka boyutlara ulaşarak başka ürünlere dönüşebilmektedir(Bölükoğlu,2004,s. 142). Grafik tasarımcılar bir iletideki mesajı yapılandırırken yaratıcı ve estetik olmalıdır. Yaptığı işteki estetik ve özgünlüğü optimum seviyelerde tutmalıdır(Selamet,2012,s. 140). Efsane gibi tamamen hayalle iç içe olan ürünler grafik tasarımcılar için bulunmaz bir nimettir. Efsanelerdeki hayali durumu ve mesajı en iyi şekilde iletmek, özgün ve yaratıcı materyaller ile harmanlamak, mesajı iletmede kolaylık ve görsel zevk sağlar. Efsaneler genellikle fantastik doğa olaylarına dayanmaktadır; ancak her efsanenin içerisinde belli bir mesaj kaygısı bulunmaktadır. İllüstrasyon efsane, masal veya sözlü ya da yazılı herhangi bir metindeki mesajı ayrıntıların arasından söker ve görsele özgün ve yaratıcı bir biçimde uygular.

İllüstrasyon 14. Kız kulesi efsanesi illüstrasyonu

(<http://www.creafe.net/istanbul-kiz-kulesi-vektorel-maiden-tower-vector/>)

Türkiye efsanelerine bakıldığında genellikle göçebe yaşamın gerektirdiği şekilde doğa olayları, kahramanlıklar, savaşlar ve aşk önemli bir yer tutar. Her biri içerisinde topluma verilmek istenen bir mesaj barındırırlar. Bu anlamda verilen önemli mesajları doğru bir şekilde aktarabilmek, illüstratörlerin özgünlüğüne ve yaratıcılığına bağlıdır.

3.4. Efsanelerin İllüstrasyon Olarak Tasarlanma Gerekçeleri

Mit olarak da bilinen efsaneler anonim halk edebiyatı ürünleridir. Efsaneler için belirli bir tanımlama yapmak oldukça zordur; çünkü tarih boyunca birçok kişi tarafından farklı tanımlar yapılmıştır. Toplumların kültür mirası olarak bıraktığı efsaneler, ilk insanların evreni anlamaya çalışmalarının ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır (Yılar, 2005, s.383-384). Genellikle kulaktan kulağa olarak günümüze ulaşan efsanelerin herhangi bir gerçekliği yoktur. Abartılmış tasvirlerle anlatılan efsaneler çoğunlukla savaş, kahramanlık, coğrafik olaylar, aşk gibi konulara sahiptir. Efsanelerin büyük bir kısmında ortak bir nokta olarak insanların yalandan uzak durmaya çağırıldığı görülür. Doğruyu söylemeyenler, hileye başvuranlar, emanete sahip çıkmayanlar, kendini diğerlerinden üstün görenlerin efsanelerde cezalandırıldığını görürüz (Yılar, 2005, s.389). Efsaneler 1930'lu yıllara kadar masalların bir alt dalı olarak bilinmiştir. Yirminci yüzyıl içerisinde ele alınan bazı bilimsel çalışmalar efsanenin masallardan ayrılması gerektiğini savunmuş ve efsaneyi masallardan ayırmıştır (Türktaş, 2012, s.33).

Yapılan bilimsel çalışmalar sonucu masallardan ayrılan efsane türü kendi içerisinde alt başlıklara ayrılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Hemen bütün efsaneler gizli ya da açık bir takım mesajlar içerir. İllüstrasyon sanatını efsane kavramıyla bağdaştırmak için önce illüstrasyon sanatının amacını bilmek gerekir. İllüstrasyon, tanımlayıcı görsel demektir. Yazılı bir metindeki duygu veya mesaj illüstrasyon sanatı ile görsele dökülür. Efsanelerin görsel tasarıma dökülmesinin altında yatan sebep genellikle içlerinde bulundurduğu ayrıntıyı veya mesajları görsel yardımıyla daha canlı ve akılda kalıcı bir hale getirmektir. Çoğu zaman uzun ve detaylı olan efsaneler, illüstrasyon sanatı yardımıyla içlerinde taşıdıkları önemli mesajları görsele aktarır.

İllüstrasyon 15. Yerin yaratılışı illüstrasyon örneği (<http://www.turkdod.com/arsivler/1151>)

Efsanelerin bir anlatıcıya ve dinleyiciye sahip olması, hayal gücüne yansımaları kolaylaştırmaktadır, yaptığı etkiyi büyötmektedir. Hayal gücünde canlandırılması kolay olan böylesine bir türün ve edindiğı konuların grafik tasarım yöntemleri doğrultusunda yeni bir boyut kazanması çok önemlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. UYGULAMA

4.1. Uygulaması yapılacak Çayda Çıra Efsanesi Hakkında Genel Bilgiler

Çayda Çıra, Elazığ'a ait halay türünden bir oyunumuzdur. Çoğu kişi tarafından "Mumlu Dans" olarak da bilinir. Genellikle müziksiz olarak, "nanay" adı verilen türküler beraberinde oynanır. Eskiden erkekler tarafından oynanan bir oyunken günümüzde kadın ve erkekli bir oyun haline dönüşmüştür. Çayda Çıra oyunun birçok efsanesi vardır ama en çok bilinen şu şekildedir.

Elazığ'daki Uluova'yı ikiye bölen bir çay olan Harıngel Çayı civarındaki bir köyde, köyün ileri gelenlerinden biri, oğlunu evlendirmek üzere düğün dernek kurdurarak hazırlıklara başlar. Uzun süren eğlence ve şenlik havasını bozan, düğünün son gecesinde yaşanan ay tutulmasıdır. Toplum tarafından uğursuzluk olarak görülen ay tutulması, pek hayra yorulmaz ve insanlar tarafından iyi karşılanmaz. Ay tutulmasıyla birlikte havanın büsbütün kararması düğündeki insanları hem huzursuz eder hem de onların keyiflerini kaçıır. Oğlunun en mutlu gününde yaşanan bu olay, misafirler gibi damadın annesi Pembe Hanım'ın da keyfini kaçıır ve onu mutsuz eder. Yaşanan bu olumsuz durumdan kurtulmak adına Pembe Hanım, köydeki tüm mumları toplatıp tabaklara koydurarak düğün alanının ışımasını sağlar. Aynı zamanda suya da yansıyan mum ışıklarının sudaki hareketliliğiyle düğündeki insanlar, içinde mumlar olan ellerindeki tabaklarla oynamaya başlarlar. Düğündeki çalgıcıların insanların oyunlarına uygun bir ritim tutturmasıyla düğündeki eski neşe tekrar yakalanır ve coşku devam eder. İşte bu Çayda Çıra oyununun ortaya çıkmasıdır (Elazığ İl Kültür Müdürlüğü Web sayfası "Çayda Çıra Efsanesi", Erişim 12 Temmuz, 2016).

4.2. Uygulamalar ve Uygulamaların Analizi

İllüstrasyon 16. Efsanenin 1. Sahnesi olan düğün hazırlığı yapan köylüler illüstrasyonu.

Bu illüstrasyonda Elâzığ'ın geleneksel düğünlerinde yemek yapma sahnesi dijital betimlenmeyle çalışılmıştır. Düğün yemeğini hazırlayan, geleneksel kıyafetler giymiş köy kadını ve arka planda köyden genel bir görünüm bulunmaktadır.

Çizim 1. Düğün hazırlığı yapan köylüler sahnesi eskiz aşaması.

Fotoğraf 1. İllüstrasyonun 1. Sahnesinin uygulama fotoğrafı.

Teknik : Dijital illüstrasyon

Görüntü ve büyüklüğü: 42,35 MB

Kullanılan program : Procreate

Çizim boyutu : 297 x 210 mm

DPI : 300

Düzenleme süresi : 4 Saat 28 dakika

İllüstrasyon 17. Efsanenin 2. sahnesi olan gelin alma illüstrasyonu.

Bu illüstrasyonda Elazığ'ın geleneksel düğünlerinde gelin alma sahnesi dijital olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Elazığ bölgesi düğünlerinin vazgeçilmez unsurlarından biri olan gelin almada, atın üstünde gelinin olduğu, neşenin ve hüznün aynı anda yaşandığı sahne canlandırılmaya çalışılmıştır.

Çizim 2. Gelin alma sahnesi eskiz aşaması.

Teknik : Dijital illüstrasyon

Görüntü ve büyüklüğü: 18,35 MB

Kullanılan program : Procreate

Çizim boyutu : 297 x 210 mm

DPI : 300

Düzenleme süresi : 7 Saat 9 dakika

İllüstrasyon 18. Efsanenin 3. sahnesi köy düğünü ve halay çekenler illüstrasyonu.

Bu illüstrasyonda Elazığ'ın geleneksel düğünlerinden bir sahnesi dijital olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Geleneksel kıyafetleri giymiş damat ve oyun ekibi ile coşkulu bir düğün havası, arka kısımda köy evi ve Elâzığ'da düğünlerin vaz geçilmezi davul ve klarnet ile geleneksel bir köy düğünü canlandırılmaya çalışılmıştır.

Çizim 3. Düğün sahnesi eskizi.

Fotoğraf 2. İllüstrasyonun 3. Sahnesinin uygulama fotoğrafı.

Teknik	: Dijital illüstrasyon
Görüntü ve büyüklüğü:	48,38 MB
Kullanılan program	: Procreate
Çizim boyutu	: 297 x 210 mm
DPI	: 300
Düzenleme süresi	: 8 Saat 19 dakika

İllüstrasyon 19. Efsanenin 4. Sahnesi olan Ay tutulması illüstrasyonu.

Bu illüstrasyonda ay tutulması ve köy halkının endişesi dijital olarak betimlenmeye çalışılmıştır. . Toplum tarafından uğursuzluk olarak görülen ay tutulması, pek hayra yorulmaz ve insanlar tarafından iyi karşılanmaz. Köy halkının endişesi yüzlerine vurmuş ve düğüne katılanları olumsuz etkilerini yansıtacak şekilde canlandırılmaya çalışılmıştır.

Çizim 4. Ay tutulması sahnesi eskizi.

Teknik : Dijital illüstrasyon

Görüntü ve büyüklüğü: 36,83 MB

Kullanılan program : Procreate

Çizim boyutu : 297 x 210 mm

DPI : 300

Düzenleme süresi : 6 Saat 10 dakika

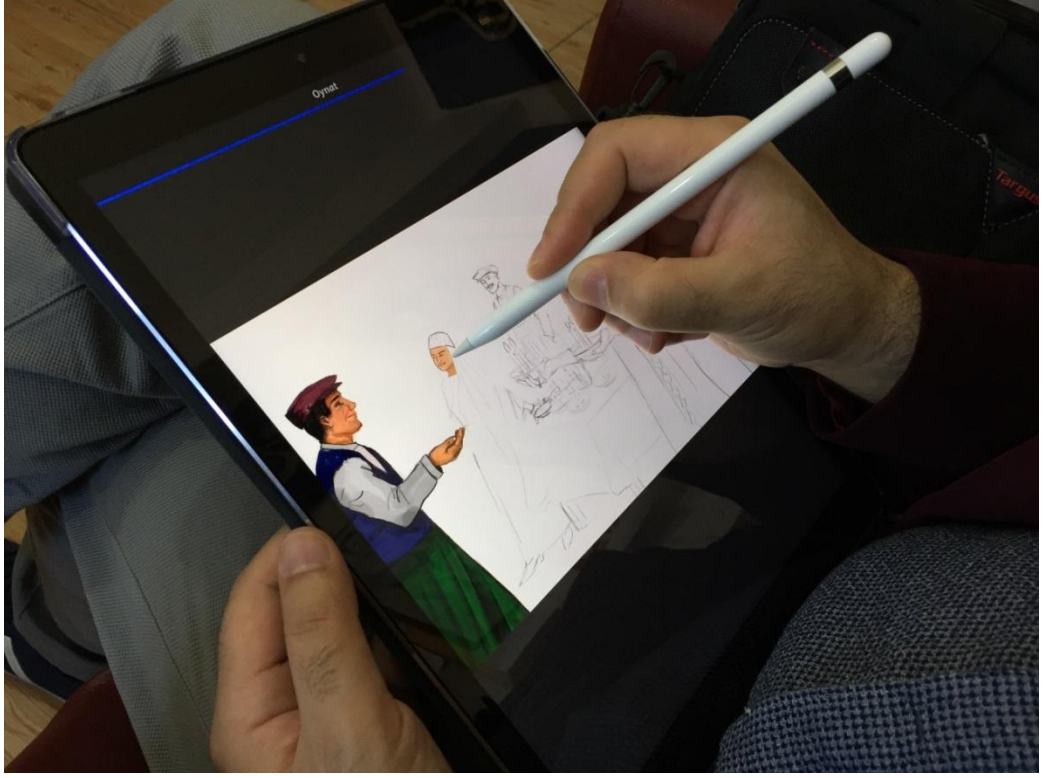

İllüstrasyon 20. Efsanenin 5. Sahnesi olan mumların dağıtılması illüstrasyonu.

Bu illüstrasyonda ay tutulması sonrası damadın annesi Pembe Hanım'ın köylülere tabak üstünde mum dağıtım sahnesi dijital olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Damadın annesi Pembe Hanım ay tutulmasının etkisini düğünün üstünden kaldırmak için hızlıca bir planlama ile düğüne katılanlara tabak üzerinde mum dağıtma sahnesi canlandırılmaya çalışılmıştır.

Çizim 5. Çizimin taslağı

Fotoğraf 3. İllüstrasyonun 5. Sahnesinin uygulama fotoğrafı.

Teknik : Dijital illüstrasyon

Görüntü ve büyüklüğü: 26,37 MB

Kullanılan program : Procreate

Çizim boyutu : 297 x 210 mm

DPI : 300

Düzenleme süresi : 5 Saat 31 dakika

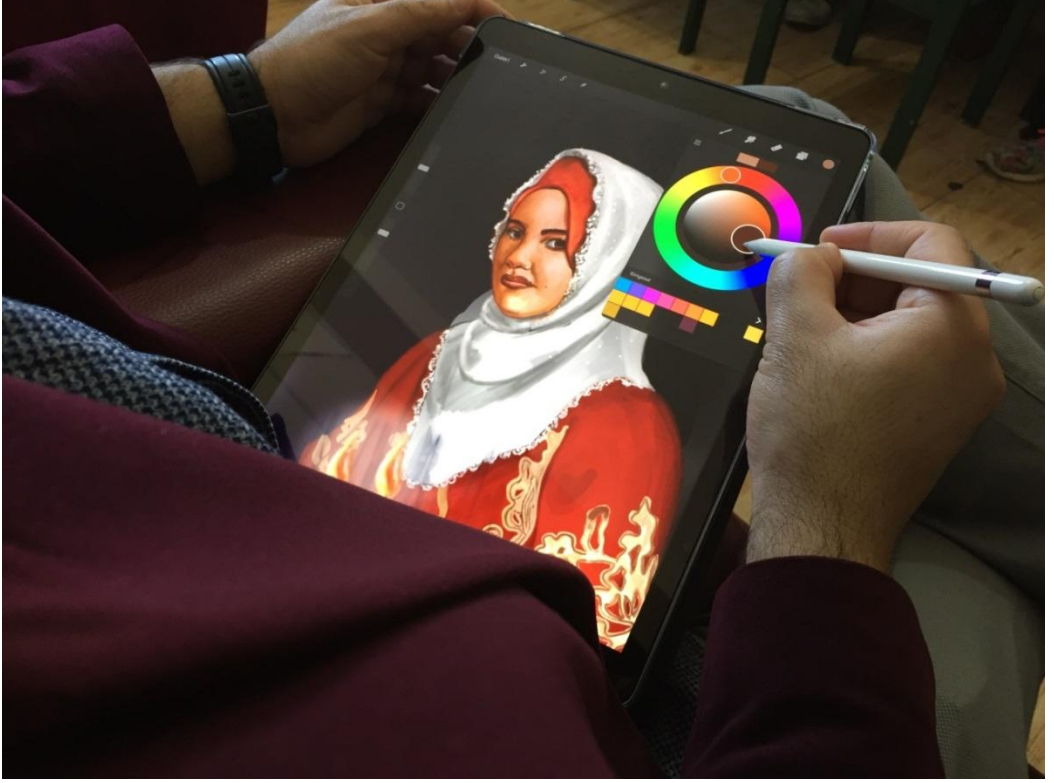

İllüstrasyon 21. Çayda Çıra oynayan çift.

Bu illüstrasyonda ay tutulması sonrası damadın annesi Pembe Hanım'ın köylülere tabak üstünde mum dağıtımı sonrasında halay ekibinden geleneksel kıyafetler içinde iki figürün tabaktaki mumlar ile çaya yansıyan görüntülükleri canlandırılmaya çalışılmıştır.

Çizim 6. Çayda Çıra oynayan çift eskiz.

Fotoğraf 4. İllüstrasyonun 6. sahnesinin uygulama fotoğrafı.

Teknik : Dijital illüstrasyon

Görüntü ve büyüklüğü: 32,85 MB

Kullanılan program : Procreate

Çizim boyutu : 297 x 210 mm

DPI : 300

Düzenleme süresi : 10 Saat 24 dakika

4.3. Uygulamanın Genel Görünümleri

Fotoğraf 5. Kitabın kapağı.

Fotoğraf 6. Kitabın 1. ve 2. Sayfası

Fotoğraf 7. Kitabın 3. ve 4. Sayfası

Fotoğraf 8. Kitabın son sayfası.

SONUÇ

İçerisinde yaşadığımız bilgi ve teknoloji çağı, hayatımıza birçok yenilik ve kolaylık getirmiştir. Gelişen teknoloji görsel tasarım teknikleri ve uygulanaşına farklı bir anlam kazandırmıştır. İllüstrasyon sanatı denilince akla açıklamak, süslemek, mesajın veya hayal gücündeki belli bir kavramın dışı vurumu gelir(Ambrose,& Harris, 2010, s. 123). Kitap kapağı dizaynları, reklamlar, afişler ve birçok alanda kullanılan bir tekniktir(Soğukkuyu, 2014, s. 60). Fotoğrafın dışında illüstrasyonlar da yapıış şekli ve amaçlarına göre önemli bir açıklama ve anlatma aracıdır(Soğukkuyu, 2014, s. 60). İllüstrasyon sanatı artık dijital ortamda kolaylıkla hazırlanabilmektedir. Dijital illüstrasyon sanatı ile daha hızlı ve kalıcı ürünler verilebilmektedir. İstenildiği kadar sınırsız kopya çıkarabilmek mümkündür. Her illüstrasyon illüstratörün hayal gücünü yansıtmaktadır.

İllüstrasyon 22. Küresel ısınma temalı illüstrasyon
(<http://tr.stockfresh.com/image/305930/global-warming>)

Yapılan görsel tasarımlar genelde bir mesaj verme kaygısı ile yapılır. Efsane gibi içerisinde mesaj barındıran ve oluştuğu yöreye göre belli kültürleri yansıtan ürünler, illüstrasyon sanatı ile birleştirildiğinde taşıdıkları mesajları daha iyi sundukları gözlenmektedir. Detay açısından zengin olan yazılı ürünler içlerinde bulundurdıkları mesajları grafik tasarım ile daha az detaya indirgenmiş bir şekilde gösterebilmektedir. Sözel dilin ulaşabileceği sınırlara göre daha kapsamlı ve sınırsız olan illüstrasyon daha çok dikkat çeken, soyutlanmış ve anlaması güç detayları daha etkili görsele dökme

konusunda fayda sağlar. Fazla detay bulunduran yapıtların hatırlamayı kolaylaştırıcı, yorumlanabilen hale gelmesi için illüstrasyon sanatı önemli bir yere sahiptir (İşler, 2003, e-dergi). Belli bir konunun resimlenmesinin altında yatan sebeplerden biri, onun akılda kalıcılığını arttırmaktır. Yazılı eserler içlerinde belli bir konu ve görüş bildirirler ancak çoğu zaman okunduktan belli bir zaman sonra unutulurlar. İllüstrasyon sanatı yazılı bir metindeki ana duygunun ya da mesajın dışavurumunu sağlamaktadır. Yazılı metinlerin aksine daha az detayla daha çok şey anlatmaktır. İllüstrasyon ile mesajları iletmek için yazılardan ve şekillerden faydalanılır. İllüstrasyonlar anlam bütünlüğü sağlamış görsel öğelerdir.

İllüstrasyon 23.Colinjohnson hava kirliliği temalı illüstrasyonu

(http://www.photoshopmagazin.com/dergi/2007/04/odullu_illustrator_colin_johnson.Html)

İllüstrasyonların reklamlarda, kitap tasarımlarında kullanılmalarının yanı sıra toplumu ilgilendiren bir problemin veya yaşanan çağın en büyük sorunlarını görsele dökerek çarpıcı mesajlar taşıyan görseller oluşturmak gibi işlevleri ve faydaları da vardır. Bundan dolayı aktarılmak istenilen mesajların, detay içerisinde boğulmuş fikirlerin illüstrasyon yardımı ile görsele dökülerek aktarılması tercih edilmelidir. Çağımızda gelişen ve gelişmeye devam eden teknoloji grafik tasarım konusunda sanatçılara büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bu durum eskiden beri gelişerek gelen illüstrasyon tekniklerinin daha da gelişmesini sağlamış ve görsellerin oluşturulmasını kolaylaştırmıştır. Efsaneler gibi geçmişi çok öncelere dayanan halk edebiyatı ürünlerinin içerisinde barındırdığı mesajlar illüstrasyon sanatı kullanılarak

yorumlanabilir. Yaşadığımız bilgi ve teknoloji çağında, illüstrasyonda farklı bir form kazanmıştır. Gelişen bilgisayar donanımları ile beraber geliştirilen yazılımlar sanatçılara klasik yöntemlerin sağlayamadığı kadar kolaylık ve hız sağlamıştır. Klasik yöntemler ile yapılan illüstrasyon sanatı yerini bilgisayar destekli tasarımlara, animasyonlara bırakmıştır. Grafik tasarımcılar açısından büyük bir kolaylık sağlayan bu tür yazılımlar oluşturulacak görselin daha hızlı ve kalıcı olmasını sağlar. Kullanılan bu yeni yöntemler ile dinamik ve görsel gerçekliğe ulaşmış illüstrasyonlar üretmen mümkün olmuştur. Kaliteli çizimlere düşük maliyetlerle ulaşılabilir (Özdemir, Erler, Hidayetoğlu ve Bölükoğlu, 2003, s.250). Gelişen bu tarz teknolojiler, tarihimizde minyatürlere dayanan grafik tasarımın önemini daha da arttırmasına ve yaygınlaştırılmasına yardımcı olmaktadır.

İllüstrasyon 24. John Kearney dijital illüstrasyon örneği

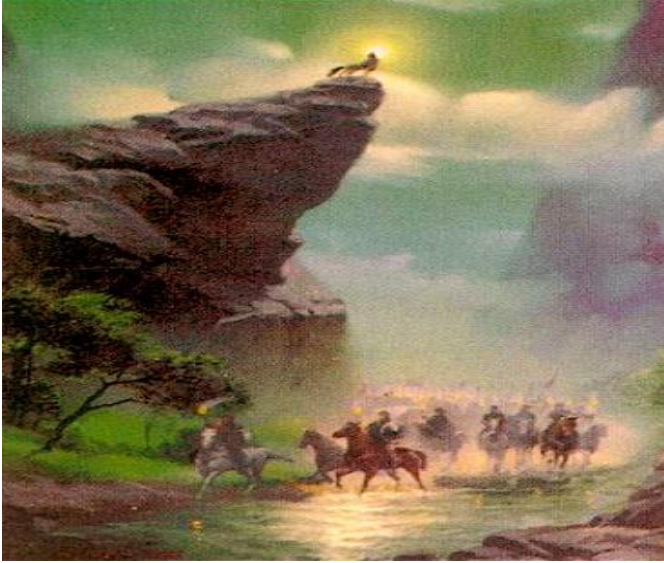
(<http://www.vektograf.com/tag/dijital-sanatcilar/>)

Efsaneler, tarihimizde büyük öneme sahip olan halk anlatılarıdır. Geçmişimize bakıldığında efsaneler; kahramanlık, savaş, aşk, dini inanışlar ve doğa olayları gibi konulara eğilmiştir.

İllüstrasyon 25. Oğuz Kağan efsanesi illüstrasyonu

(<http://gizliilimler.tr.gg/O%26%23287%3Buz-Ka%26%23287%3Ban-Destan%26%23305%3B.htm>)

İllüstrasyon 26. Ergenekon Efsanesi illüstrasyon çalışması

(<http://www.biriz.biz/efsaneler/ergenokondestandani.htm>)

Bulunduğumuz dijital çağda oluşturma teknikleri hızla ilerleyen illüstrasyon sanatının etki alanı da teknoloji ile aynı oranda gelişmiştir. Yapılan üç boyutlu illüstrasyon eserleri bu duruma örnek teşkil etmektedir.

İllüstrasyon 27. 3 boyutlu çizim teknikleri ile oluşturulmuş illüstrasyon eseri

(<http://www.animasyongastesi.com/tag/3-boyutlu-modelleme-ve-illustrasyon-reel/>)

KAYNAKÇA

- Akdoğan, E. (2012). Köy Enstitülerinde Kullanılan Coğrafya Ders Kitaplarında Yer Alan Görsel Öğeler. *Visual MaterialsUsed in GeographyTextbooks of VillageInstitutes*. Doğu Coğrafya Dergisi, 17(28).
- Araz, Y. (2010). Çocuk kitaplarını resimlemede dijital teknolojinin kullanılması üzerine bir araştırma (Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Ambrose, G. & Harris, P. (2010). Görsel Grafik Tasarım Sözlüğü. Bilge Barhana (Çev.). İstanbul: Literatür
- Aslan, F. Halk Bilimsel Bir Terim Olarak" Efsane" Üzerine Bazı Dikkatler SomeConsiderations On The" Myth" As A FolkloristicsTerm.
- Atan, U. (2014). Grafik İllüstrasyon Olarak Minyatür. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(11).
- Ayaydın, A. (2010). Temel Tasarım Eğitiminde Bilgisayar Teknolojisinin Gerekliliği Ve Geleceği. *Dicle UniversityJournal of Ziya GokalpEducationFaculty*, 15.
- Bascom, R. William; (2003). ‘Folklorun Biçimleri, Nesir Anlatılar’, (Çev. R. Nur Aktaş, Banu Aktepe, Başak Değer, Ayhan Doğan, Yeliz Özay, Kıvılcım Serdaroğlu), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Ankara: Milli Folklor Yayınları, s. 468–505.
- Becer, E. , (2006) İletişim ve Grafik Tasarım, Dost Kitabevi, Ankara.
- Boratav P. N. (1995), 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- Boratav, P. N. (1988). 100 Soruda Türk Folkloru, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Dégh L. (2005), “Günümüz Bağlamında Efsane Üzerine Teorik Bir Düşünme veEfsanenin Tanımı”, (Çev. Selcan Gülçayır), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2. Hzl. M. Öcal Oğuz vd. Geleneksel Yayıncılık*, Ankara, s. 343345.
- Devellioğlu, F. (1978). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik:Lugat*.
- Dursun, N. (2013). Evrimleşen grafik ile illüstrasyon ve animasyon ilişkisi (DoctoralDissertation, İstanbul Arel Üniversitesi). ISO 690
- Düz, N. (2001). Kitap kapağında grafik tasarım öğelerine ve ilkelerine kuramsal bir yaklaşım (Doctoraldissertation, Güzel Sanatlar).
- Ebru, O.N.A.Y. (2011). Gölgesizler” de Masal, Efsane ve Büyülü Gerçekçilik. *Milli Folklor*, 91.
- Elçin, Şükrü (1986), *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yay.

- Ergun M. (1997), Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi, II. Cilt, TDK Yayınları, Ankara.
- Elazığ İl Kültür Müdürlüğü Web sayfası ''Çayda Çıra Efsanesi'', Erişim 12 Temmuz, 2016. <http://www.elazigkulturturizm.gov.tr/TR,58522/efsaneler.html>
- Feyzioğlu, N. (2011). Gelin Kayası Efsaneleri Ve Taş Kesilme Motifi Üzerine Bir Değerlendirme. Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi, 1(9), 115-133.
- Gikonv, Jacqueline "Graphicİllustration İn Black And White" , DesingPress, Newyork, 1991.
- <http://efsane.nedir.com/#ixzz3t0Ysijog> adresinden 30 Kasım 2015 tarihinde indirilmiştir.
- <http://www.mehmetbalci.com/efsanelerimiz.html> 7 aralık 2015 tarihinde indirilmiştir.
- İşler, Ahmet (2003), "Ders Kitaplarında İllüstrasyon ve İşlevleri" <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/157/isler.html>
- Kınık, M. , & Topaklı, A. (2014). Levni Minyatürlerinde İllüstrasyon. Akdeniz Sanat Dergisi, 5(10).
- Kıran, Zeynel ve Ayse Kıran. Yazınsal Okuma Süreçleri. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000.
- Kızılsağak, E. (2014). Minyatürden İllüstrasyona Tarihsel Ve Güncel Bir Bakış. Nwsa: FineArts, 9(4), 162-174.
- Köksel, B. (2009). DivanüLugati't-Türk'te Yer Alan Efsaneler. Journal of International SocialResearch, 2(9).
- M. W. (2012) Görsel İllüstrasyon Sözlüğü (Mehmet Emir Uslu, Çev.)
- Osan, M. , & Arslan, M. Kuzeydoğu Denizli Yöresinde Anlatılan Efsaneler.
- Özdemir, M. T. , Erler, K. , Hidayetoğlu, T. F. , & Bölükoğlu, H. Ortopedide Tıbbi İllüstrasyon.
- Özel Sağlamtimur, Z. (2010). Dijital Sanat.
- Sakaoğlu S. (1980), Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu, Ankara.
- Sakaoğlu S. (2002), "Masallar Hakkında Genel Bilgiler" Türk Dünyası EdebiyatTarihi, cilt 2, AKMB Yayınları, Ankara, s. 131.
- Sanatlar, T. G. V. G. (2002). Eğitim Fakültelerinde Grafik Tasarım Eğitiminde Bilgisayar Kullanımının Değerlendirilmesi.

- Selamet, S. (2012). Sürdürülebilirlik ve Grafik Tasarım. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 8(15), 125-148.
- Seyidoğlu B. (2005), Erzurum Efsaneleri, Erzurum Kitaplığı, İstanbul.
- Soğukkuyu, B. (2014). Kitap Kapağı Tasarımında Kadın Portresinin Kullanımı. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2014(19).
- Türktaş, M. M. (2012). Denizli Efsaneleri (DoctoralDissertation, Pamukkale Üniversitesi).
- Uzuner, S. , Aktaş, E. , & Albayrak, L. (2010). Türkçe 6, 7 Ve 8. Sınıf Ders Kitaplarının Görseller (İllüstrasyonlar) Açısından Değerlendirilmesi. Journal of Türklük Bilimi Araştırmaları, 15(27).
- Yılar, Ö. (2005). Mit-Efsane Ve Eğitim. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (11).

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Bülent POLAT
Öğrenci Numarası	141209110
Enstitü Anabilim Dalı	İletişim Bilimleri
Programı	İletişim Bilimleri
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN
Tez Başlığı (Türkçe)	Dijital İllüstrasyon Tekniği İle Efsanelerin Görselleştirilmesi(Elazığ Çayda Çıra Efsanesi Uygulaması)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 86 sayfalık kısmına ilişkin, 25 Kasım 2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12'tir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Mustafa YAĞBASAN
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

DOĞUM

1983 Elazığ.

EĞİTİM

2000 Elazığ İmam Hatip Lisesi

2006 İnönü Üniversitesi Eğt. Fak. Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Grafik Ana Sanat Dalı Lisans.

2016 Yüksek Lisans Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri.

ÇALIŞTIĞI YERLER

2005 Perfect Room Tasarım Ofisi.

2006 Şehir Işıkları Reklam Tasarım.

2007 Kreaktif Medya Tasarım Sanat Yönetmeni.

2007 Muş Eko İnşaat İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Öğretmeni.

2008 Bingöl Vali Kurtuluş Şişman Türk İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Öğretmeni.

2010 Elazığ Vali Lütfullah Bilgin İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Öğretmeni.

2013 Elazığ Kaya Kara Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Öğretmeni(devam ediyor).

YAYINLAR

Polat, B. ve Yağbasan, M. (2016). Semiotic function of pictograms in social life and suggestions for the health field. ERPA International Congresses on Education 2015 - Book of Proceedings. (ss.213-220). Atina/YUNANİSTAN: EDUGARDEN ORG. KONGRE VE YAY. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ..

Kavuran, T. ve Polat, B. (2016). The necessity and significance of basic design lesson in fine arts high schools. Asos Journal, 4(31), 452-457.

Kavuran, T. ve Polat, B. (2016). The impact of “museum studies” classes that are taught at the fine arts high schools on students ‘attitude. ERPA International Congresses on Education 2015 - Book of Proceedings. (ss.158-163). Atina/YUNANİSTAN: EDUGARDEN ORG. KONGRE VE YAY. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ..

FAALİYETLER, ÖDÜLLER VE SERGİLER

- 2001 Tetra Pak Ambalaj Tasarım Yarışması Katalog.
- 2001 Fırat Üniversitesi T.B.M.Y. O. Grafik Programı Karma Sergisi.
- 2004 Fırat Üniversitesi Ulusal Fotoğraf Yarışması Mansiyon.
- 2004 İnönü Üniversitesi Müze Uygulamaları Karma Sergisi.
- 2005 İnönü Üniversitesi Karma Heykel Sergisi.
- 2005 İnönü Resim Yarışması Sergileme.
- 2006 İnönü Üniversitesi Temel Tasarım Karma Sergisi.
- 2006 İnönü Üniversitesi Kavramsal Bölge Etkinlikleri Proje Tasarımı.
- 2006 İnönü Üniversitesi Grafik Ana Sanat Dalı Yıl Sonu Karma Sergisi.
- 2005 UPSD+ÇEKÜL+TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ 1. Uluslararası Katılımlı Melita'dan Battalgazi'ye Tarih, Arkeoloji, Kültür, Sanat Günleri Karma Sergisi.
- 2006 İnönü Üniversitesi Boşluk Konulu Video Art Gösterimi.
- 2007 Grafik Tasarım Dergisi Genç Tasarımcılar Köşesi "LOST" İSİMLİ Çalışmanın Sergilenmesi.
- 2010 Bingöl Kişisel Fotoğraf Sergisi.
- 2010 Elazığ Kişisel Fotoğraf Sergisi.
- 2011 Fırat Kalkınma Ajansı Yatırım Fırsatları Kitap Tasarımları.
- 2012 Elazığ Valiliği Yöresel Ambalaj Tasarımı Yarışması Mansiyon Ödülü.
- 2012 Kırmızı Bölge Basında En İyi Gıda Reklamı Başarı Belgesi.
- 2015 T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Afiş Tasarımı Yarışması Jüri Üyeliği.
- 2016 1. Asos Congress Sosyal Bilimler Sempozyumu Karma Sergisi.